

DET KONGELIGE
UTENRIKSDEPARTEMENT

St.prp. nr. 33

(2005–2006)

Om samtykke til ratifikasjon av FNs konvensjon av 2. desember 2004 om immunitet for stater og deres eiendom overfor fremmede staters domsmyndighet

*Tilråding fra Utenriksdepartementet av 9. desember 2005,
godkjent i statsråd samme dag.
(Regjeringen Stoltenberg II)*

1 Innledning

Under den 59. Generalforsamling fra 21. september til 1. oktober 2004, ble FNs konvensjon om immunitet for stater og deres eiendom overfor fremmede staters domsmyndighet vedtatt ved konsensus (resolusjon A/RES/59/38). Konvensjonen er åpen for undertegning ved FNs hovedkontor i New York frem til 17. januar 2007. Den ble undertegnet av Norge 8. juli 2005.

Ettersom saken anses å være av særlig viktighet, er Stortingets samtykke til ratifikasjon nødvendig i medhold av Grunnloven § 26, 2. ledd.

Som trykt vedlegg følger, i engelsk originaltekst med norsk oversettelse, FNs generalforsamlings resolusjon A/RES/59/38 som gir anvisninger på forståelsen av konvensjonen.

Konvensjonen i engelsk originaltekst med norsk oversettelse følger videre som trykt vedlegg til proposisjonen.

2 Bakgrunn

De folkerettslige reglene om juridisk immunitet for stater og deres eiendom (såkalt statsimmunitet) bestemmer i hvilken grad en stats nasjonale domstoler er kompetente til å behandle søksmål som rettes mot fremmede stater. Slike søksmål

kan eksempelvis ha grunnlag i et kontraktsforhold mellom private parter og en fremmed stat, arbeidsrettstvister hvor fremmed stat opptrer som arbeidsgiver eller påstått skadevoldende handlinger av en fremmed stat.

I henhold til suverenitetsprinsippet i folkeretten er ingen stater underkastet andre staters vilje, og det følger av likhetsprinsippet at alle stater formelt nyter samme rang. Statsimmunitet er et utslag av disse prinsippene, og innebærer at en stat ikke kan saksøkes for de nasjonale domstoler i en annen stat. Ingen stat er overordnet noen annen, og følgelig ikke berettiget til å dømme andre stater for egne domstoler. Immuniteten gjelder for staten som sådan og for statlig eiendom.

Reglene om statsimmunitet medfører at dersom noen ønsker å fremme krav mot en stat eller bestride lovligheten av dens myndighetshandlinger, må søksmål eventuelt anlegges for denne statens egne domstoler. Dersom dette er forsøkt uten å føre frem, kan partens hjemstat eventuelt bringe saken videre på mellomstatlig nivå.

I den folkerettslige sedvanerett nøyter stater tidligere en absolutt immunitet mot søksmål for fremmede staters domstoler, for alle typer handlinger. I løpet av første halvdel av det 20. århundre vokste den restriktive immunitetsdoktrine frem. Den begrenser staters immunitet til handlinger som gjelder utøvelse av offentlig myndighet (jure

imperii). Statlige handlinger av privatrettslig karakter (jure gestionis) er ikke omfattet av immuniteten i henhold til den restriktive immunitetsdoktrine. De fleste vestlige stater, herunder Norge, sluttet seg relativt raskt til prinsippet om begrenset statlig immunitet. Denne læren har i dag bred oppslutning og er lagt til grunn i konvensjonen.

Avgjørende for immuniteten er hvorvidt en står overfor en statlig myndighetshandling eller en handling av privatrettslig karakter. Dette skillet er ikke alltid klart. Det har således vært behov for et generelt folkerettslig instrument som klargjør grensene for i hvilke tilfeller en stat kan påberope seg immunitet for domstolene i en annen stat. I regi av Europarådet ble det vedtatt en konvensjon om statsimmunitet av 16. mai 1972, som imidlertid kun er ratifisert av åtte stater. Ingen av de nordiske statene er part i konvensjonen.

Det finnes flere konvensjoner som regulerer immunitet på andre områder, herunder bl.a. Wienkonvensjonen om diplomatisk samkvem av 1961 som regulerer immunitet og privilegier for fremmede diplomatiske stasjoner og diplomater, samt den tilsvarende konvensjon om konsulært samkvem av 1963. Disse berøres ikke av den nye konvensjonen om statsimmunitet.

3 Konvensjonens tilblivelse

3.1 Folkerettskommisjonens utkast til artikler

Folkerettskommisjonen, et ekspertorgan bestående av 34 medlemmer valgt av FNs generalforsamling, bidrar til utvikling av folkeretten ved å drøfte folkerettslige problemstillinger og utarbeide utkast til internasjonale konvensjoner.

Folkerettskommisjonen påbegynte allerede i 1978 arbeidet med å formulere internasjonale regler om immunitet for stater og deres eiendom (såkalt statsimmunitet). Reglene skulle fastslå i hvilken grad en stat er unntatt fra vertsstatens domsmyndighet og tvangsmakt. Formålet med reglene skulle være å bringe økt grad av klarhet og forutsigbarhet i forbindelse med søksmål mot en stat for en annen stats domstoler. Et vanskelig spørsmål var i hvilken grad stater skal nyte immunitet for forretningsmessige aktiviteter som staten og statlige foretak engasjerer seg i. I 1991 vedtok Folkerettskommisjonen et utkast til konvensjonstekst med kommentarer (heretter Folkerettskommisjonens kommentarer),¹ som ble oversendt FNs generalforsamling for videre behandling.

3.2 Arbeidet i FNs generalforsamling

Etter at FNs generalforsamling i 1991 mottok Folkerettskommisjonens utkast til artikler om statsimmunitet, viste det seg å være betydelig uenighet mellom FNs medlemsstater med hensyn til innholdet av immunitetsreglene og i hva slags type instrument disse eventuelt skulle nedfelles. Det var et skille mellom stater som i utgangspunktet fortsatt ønsket en omfattende immunitet og stater, herunder de fleste vestlige, som ønsket at det skulle settes relativt snevre grenser for immuniteten. De ulike syn på immunitetens omfang førte til at det gikk flere år uten nevneverdig fremgang.

Under FNs 55. generalforsamling høsten 2000 kom man til enighet om å etablere en ad hoc-komiteé for å utvikle et juridisk instrument. Arbeidet i komiteen skulle basere seg på Folkerettskommisjonens utkast til konvensjon og det arbeidet som var gjort i 6. komité i FNs generalforsamling. Spørsmålet om man skulle ende med en konvensjon eller et annet juridisk instrument, f.eks. en modellov, ble holdt åpent. Ad hoc-komiteen oppnådde i februar 2003 enighet om et utkast til artikler om statsimmunitet, uten å ta stilling til hvilken form artiklene skulle vedtas i.

Under den 58. generalforsamling var hovedspørsmålet hvordan prosessen skulle føres videre. Norges innlegg tok til orde for en rask vedtakelse av en konvensjon, basert utelukkende på de artikler som ad hoc-komiteen hadde vedtatt. En resolusjon i FNs generalforsamling (A/RES/58/74), vedtatt ved konsensus, ga ad hoc-komiteen i oppdrag å formulere preambulære artikler og sluttartikler med sikte på vedtakelse av en konvensjon om statsimmunitet. Ad hoc-komiteen oppnådde slik enighet våren 2004.

4 Nærmere om konvensjonen

4.1 Konvensjonens hovedinnhold

Konvensjonen regulerer i hvilken grad stater og deres eiendom nyter immunitet mot fremmede staters domstolers domsmyndighet, samt immunitet mot tvangsfullbyrdelse i forbindelse med søksmål for slike domstoler. Langt på vei innebærer konvensjonen en kodifisering av det som i dag må anses å være gjeldende folkerettslig sedvanerett.

¹ Report of the International Law Commission fra dens 43. sesjon 29. april-19. juli 1991.

Utgangspunktet etter konvensjonen er at stater og deres eiendom nyter immunitet mot søksmål for fremmede staters domstoler. Samtidig åpner konvensjonen for at en stat kan gi avkall på immuniteten. Slikt avkall kan gis eksplisitt ved avtale eller ved å avgi en erklæring om slikt avkall i forbindelse med en pågående tvist. En stat anses også for å ha gitt avkall på immuniteten ved at den opptrer som part i en rettssak for fremmede staters domstoler, eller ved at den fremmer motkrav i forbindelse med en slik rettssak.

Konvensjonen oppstiller en rekke unntak fra statsimmuniteten. Praktisk viktige unntak fra immuniteten gjelder i de tilfeller hvor stater inngår forretningsmessige transaksjoner, samt hvor stater opptrer som arbeidsgiver på en annen stats territorium. Begge disse unntakene har imidlertid særlige begrensninger. Andre unntak fra immunitet gjelder dersom en stat forvolder skade på person og eiendom på en annen stats territorium, ved søksmål i tilknytning til eiendom en stat eier eller besitter i utlandet, eller dersom søksmålet dreier seg om immaterielle rettigheter. Videre inneholder konvensjonen unntak fra statsimmunitet ved deltakelse i selskap, sammenslutninger med videre, samt for søksmål relatert til bruken av stateide eller statsdrevne skip, såfremt disse benyttes til ikke-offisielle formål.

For det tilfelle at en stat opptrer som part i en rettssak for domstolene i en fremmed stat, oppstiller konvensjonen forbud mot bruk av prosessuelle tvangsmidler, herunder midlertidig forføyning og tvangsfullbyrdelse av eventuell dom mot staten. Konvensjonen åpner for enkelte unntak fra dette forbudet, basert på vedkommende stats samtykke.

Det følger av konvensjonen at forkynning av stevning mot fremmed stat som hovedregel skal skje via diplomatiske kanaler, med mindre noe annet følger av folkerettslig bindende avtale mellom de berørte stater. Uteblivelsesdom mot fremmede stater kan kun avsies tidligst fire måneder etter at forkynning har funnet sted, forutsatt at konvensjonens krav er oppfylt.

Avslutningsvis inneholder konvensjonen bestemmelser om forholdet til statspartenes øvrige folkerettslige forpliktelser, tvisteløsning, undertegning og tiltredelse, ikrafttredelse med videre.

4.2 Forholdet til militære aktiviteter

Konvensjonen inneholder ingen uttrykkelig bestemmelse om forholdet til militære aktiviteter.

Et stort antall stater, herunder Norge, la likevel til grunn under fremforhandlingen av traktatteksten at slike aktiviteter ikke skulle omfattes av konvensjonen. Dette ble også fremholdt av formannen i ad hoc-komiteen i hans oppsummerende redegjørelse om konvensjonen til FNs generalforsamling. Spørsmålet om immunitet og privilegier knyttet til militære aktiviteter vil fortsatt være regulert av alminnelig folkerett og særskilte avtaler. Konvensjonen innebærer følgelig ingen endring i dagens rettstilstand på dette punkt.

For å unngå eventuell uklarhet, tar Norge og en del andre stater sikte på å avgi erklæring som bekrefter at konvensjonen ikke anses å omfatte militære aktiviteter.

4.3 Forholdet til straffeforfølgning

Spørsmålet om immunitet for internasjonale forbrytelser er heller ikke regulert i konvensjonen. Den generelle holdningen i ad hoc-komiteen var at spørsmålet faller utenfor konvensjonens virkeområde. Dette standpunktet ble også fremholdt i komitéformannens redegjørelse og understrekes i generalforsamlingens resolusjon om vedtakelse av konvensjonen. Ingen person vil derfor nyte immunitet mot straffeforfølgning på grunnlag av konvensjonen. Eventuell immunitet må derfor følge av andre folkerettslige regler. For så vidt gjelder de internasjonale forbrytelsene folke mord, krigsforbrytelser og forbrytelser mot menneskeheten, slår Roma-vedtektene for Den internasjonale straffedomstol artikkel 27 fast at immunitet som personer nyter i kraft av sin stilling ikke skal hindre domstolen i å straffeforfølge personen.

4.4 Forholdet til Den europeiske menneskerettighetskonvensjon

En stats immunitet vil i enkelte tilfeller innebære en prosessuell barriere for en person i å få behandlet et søksmål vedkommende ellers ville hatt anledning til å få behandlet. Retten til rettergang er først og fremst slått fast i Den europeiske menneskerettighetskonvensjonen artikkel 6. I tre viktige saker har Den europeiske menneskerettighetsdomstol slått fast at en begrensning i retten til rettergang som følge av statsimmunitet ikke er i strid med konvensjonen.² Domstolen har

² Fogarty mot Storbritannia (Application no. 37112/97), McElhinney mot Irland (Application no. 31253/96) og Al-Adsani mot Storbritannia (Application no. 35763/97) alle avsagt 21. november 2001.

begrunnet dette med at formålet med begrensningen, blant annet samkvem mellom stater og respekt for staters suverenitet, er legitimt og at begrensningen er proporsjonal i forhold til formålet.

5 Nærmere om konvensjonens enkelte bestemmelser

5.1 Konvensjonens innledende bestemmelser

Fortalen viser til de folkerettslige prinsipper som er nedfelt i FN-pakten og at immunitet for stater og deres eiendom overfor fremmede staters domsmyndighet er allment anerkjent som et sedvanerettslig prinsipp i folkeretten. Videre at en internasjonal konvensjon om dette vil styrke rettsikkerheten og gi større rettslig klarhet. *Fortalen* bekrefter også at folkerettens sedvanerettslige regler fortsatt skal gjelde forhold som ikke er regulert ved denne konvensjonens bestemmelser.

5.1.1 Konvensjonens virkeområde og begrepsbruk (artikkel 1 og 2)

Artikkel 1 slår fast at konvensjonen omhandler immunitet mot rettslig forfølgning og at konvensjonens rettighetssubjekter er stater og deres eiendom.

Artikkel 2 definerer tre av konvensjonens sentrale begreper.

Artikkel 2 nr. 1 bokstav a definerer begrepet domstol. Begrepet er sentralt fordi det i praksis først og fremst vil være nasjonale domstoler som må påse at konvensjonens bestemmelser overholdes.

Etter definisjonen er ethvert statlig organ som har kompetanse til å utøve rettslige funksjoner å anse som en domstol. Det avgjørende er således organets kompetanse, ikke betegnelse. Konvensjonen definerer ikke hvilke funksjoner som er å anse som rettslige. Det skyldes at disse funksjonene varierer fra stat til stat. Folkerettskommisjonens kommentarer understreker at begrepet omfatter slike funksjoner uavhengig av om de utøves av en domstol eller et administrativt organ. Som eksempel på rettslige funksjoner nevner Folkerettskommisjonens kommentarer å pådømme eller på annen måte bilegge tvister, avgjøre juridiske eller faktiske spørsmål, vedta midlertidige

forføyninger eller tvangsmidler og andre administrative og utøvende funksjoner som normalt utøves av en stats dømmende myndigheter i forbindelse med en rettergang.

Artikkel 2 nr. 1 bokstav b definerer hva som omfattes av begrepet stat. Hovedformålet med å definere begrepet er å identifisere de enheter og personer staten kan påberope seg statsimmunitet for. I praksis har forståelsen av begrepet variert. Konvensjonens definisjon av statsbegrepet er vid.

Artikkel 2 nr. 1 bokstav b (i)

Som stat regnes staten selv, når den opptrer i eget navn og gjennom sine offentlige organer. Som eksempel nevner Folkerettskommisjonens kommentarer statsoverhoder, regjeringssjefer, ulike departementer, etater og nemder så vel som underordnede organer og delegasjoner som representerer staten, inkludert diplomatiske delegasjoner og konsulære stasjoner, faste delegasjoner og misjoner. Definisjonen er ment å inkludere alle deler av statsapparatet, ikke bare den utøvende del. Den lovgivende og den dømmende makt vil også være omfattet av statsbegrepet.

Begrepet stat omfatter suverene og uavhengige fremmede stater, uavhengig av styresett, men også slike enheter som ikke fullt ut er å regne som uavhengige eller suverene.

Artikkel 2 nr. 1 bokstav b (ii)

Som stat regnes delstater i en føderal stat, samt en stats regionale og lokale forvaltningsmyndigheter. Vilåret er at organet har kompetanse til å utføre handlinger som ledd i suveren myndighetsutøvelse og at det faktisk utfører slike handlinger. Det er ulik praksis for hvilken status føderale stater gir delstatene sine. I prinsippet er det ingenting som hindrer at slike enheter opprettes, gis kompetanse til å handle på myndighetenes vegne eller gis kompetanse til å utøve suveren myndighet. Det vil derfor bero på det nasjonale systemet hvorvidt en slik enhet faller inn under begrepet stat. Dette avspeiles også i den europeiske konvensjon om statsimmunitet.³ For Norges del vil både fylkeskommuner og kommuner være omfattet av statsimmuniteten i den grad de utfører handlinger som ledd i suveren myndighetsutøvelse.

³ Konvensjonens artikkel 28 nr 1 og nr. 2.

Artikkel 2 nr. 1 bokstav b (iii)

Som stat regnes også statens eller andre enheters etater eller organ. Disse enhetene nyter statsimmunitet i den grad de har kompetanse til og faktisk utfører handlinger som ledd i utøvelse av statens suverene myndighet. Bestemmelsen omfatter private og andre ikke-statlige enheter. Fiskesalgslagene er eksempler på norske private enheter som er gitt myndighet til å utføre handlinger som ledd i statens suverene myndighetsutøvelse gjennom råfiskloven av 14/12 1951 nr. 3. Fiskesalgslagene har blant annet myndighet til å fastsette priser, pålegge avgifter og regulere fiske, og vil for den del av virksomheten som består i suveren myndighetsutøvelse være omfattet av statsimmuniteten. I de tilfeller enheten eller organet både utøver suveren myndighet og foretar private handlinger, nyter den kun statsimmunitet for myndighetsutøvelsen.

Statsforetak faller utenfor definisjonen av stat, med mindre disse utfører handlinger som ledd i suveren myndighetsutøvelse, se forøvrig nærmere om statsforetak i artikkel 10 nr. 3.

Artikkel 2 nr. 1 bokstav b (iv).

Som stat omfattes også personer som representerer staten, når de handler i denne egenskap. Folkerettskommisjonens kommentarer nevner som eksempel regjeringssjefer, statsråder, samt diplomatiske og konsulære tjenestemenn. Referansen til «i denne egenskap» er ment å klargjøre at statsimmuniteten kun omfatter tjenestehandlinger, ikke vedkommendes private handlinger. Immuniteten vil i disse tilfellene også være i behold etter at vedkommende er trådt ut av stillingen. Visse personer, for eksempel statsoverhoder, faller inn under både (i) og (iv).

Artikkel 2 nr. 1 bokstav c definerer begrepet forretningstransaksjon. Begrepet transaksjon er normalt videre enn begrepet kontrakt og inkluderer også ikke-kontraktuelle aktiviteter som for eksempel forretningsforhandlinger. Utgangspunktet er at stater ikke nyter immunitet for slike transaksjoner. Det er likevel verdt å merke seg at forretningstransaksjoner mellom stater, som regulert i artikkel 10 nr. 2 bokstav a, ikke er omfattet av unntaket i artikkel 10 nr. 1. Slike transaksjoner vil være omfattet av statsimmunitet.

Definisjonen inkluderer tre typer transaksjoner. For det første omfattes alle typer kontrakter eller transaksjoner for kjøp og salg av varer og tjenester. Dernest omfattes lånekontrakter og andre

transaksjoner av finansiell art. Dette omfatter også avtaleforhold hvor en stat stiller garanti for nasjonale selskaper i deres privatrettslige disposisjoner, for eksempel ved kjøp av sivile fly. Begrepet dekker også andre typer avtaler eller transaksjoner av kommersiell, industriell, handels- eller yrkesmessig art. Dermed omfattes en rekke statlige aktiviteter. Arbeidskontrakter faller utenfor, fordi disse er særskilt regulert i artikkel 11.

Artikkel 2 nr. 2 angir to kriterier for å avgjøre hvorvidt en transaksjon er en forretningstransaksjon etter nr. 1 bokstav c: transaksjonens art og formål. Det legges opp til en to-trinns tilnærming. Først og fremst skal det sees hen til transaksjonens art. Dersom den ikke er forretningsmessig er det ikke nødvendig å se nærmere på dens formål. Staten nyter da statsimmunitet. Dersom kontrakten derimot etter sin art synes å være forretningsmessig, kan saksøkte stat likevel bestride dens forretningsmessighet ved å vise til at kontraktens eller transaksjonens formål ikke er av forretningsmessig karakter. Det gjelder på betingelse av at partene er blitt enige om, eller at det følger av domstolsstatens praksis, at formålet er relevant for å avgjøre om kontrakter eller transaksjoner er forretningsmessig. I så fall vil nevnte stat likevel kunne påberope statsimmunitet.

Denne to-trinns tilnærmingen, som i noen tilfeller krever en vurdering både av kontraktens art og dens formål, har til hensikt å beskytte utviklingsland, særlig i arbeidet for å fremme økonomisk vekst. Saksøkte stater skal gis en mulighet til å bevise at transaksjon ikke skal behandles som forretningsmessig fordi dens formål klart er offentlig og den inngås av avgjørende samfunns-hensyn, herunder slike som er vesentlige for å opprettholde statens eksistens. For eksempel kan det være tale om kontrakter om kjøp av mat for å fø befolkningen eller avtaler om kjøp av medisiner for å hindre spredning av en epidemi. Bestemmelsen bærer preg av å være et kompromiss mellom to hovedsynspunkter under forhandlingene. Slik teksten lyder, vil man måtte legge til grunn at det kun er i særlige unntakstilfeller at en transaksjon som etter sin art er forretningsmessig, likevel skal omfattes av statsimmunitet. Det er selvsagt den kompetente domstol og ikke den saksøkte stat som avgjør spørsmålet om en transaksjon er av forretningsmessig art.

Artikkel 2 nr. 3 slår fast at definisjonene i artikkel 2 ikke får virkning utover konvensjonen. Selv om det ikke følger direkte av ordlyden, gjelder det også for andre begreper i konvensjonen.

5.1.2 Forholdet til annen folkerettslig immunitet (artikkel 3)

Artikkel 3 slår fast at konvensjonen ikke berører staters immunitet og privilegier som følger av folkerettslig sedvanerett eller andre traktater. Hensikten med bestemmelsen er å forhindre overlapping mellom statsimmunitet etter konvensjonen og allerede eksisterende folkerettslige regler om immunitet og privilegier. Bestemmelsen er ikke uttømmende, og kan derfor ikke leses antitetisk. *Artikkel 3* avspeiler konvensjonens generelle tilnærming og må leses blant annet i sammenheng med siste avsnitt i fortalen. Dette presiserer at folkerettslig sedvanerett vil fortsette å regulere forhold som ikke er regulert i denne konvensjonen.

Artikkel 3 nr. 1 bokstav a og b presiserer at konvensjonen ikke berører immunitet og privilegier i forhold til de funksjoner som utøves av diplomatiske og konsulære stasjoner og personer knyttet til disse.

Artikkel 3 nr. 2 presiserer at konvensjonen ikke berører den immunitet og de privilegier som gjelder for statssjefer i kraft av deres stilling. Bestemmelsen kan ikke leses antitetisk dithen at konvensjonen berører eller regulerer den immunitet og de privilegier som etter folkeretten tilkjennes øvrige representanter for staten. Dette ble understreket i redegjørelsen fra ad hoc-komiteens formann, og fremgår også av Folkerettskommisjonens kommentarer. For å bidra til klarhet på dette punkt, tar Norge sikte på å avgi en erklæring om at konvensjonen ikke berører den immunitet og de privilegier som tilligger regjeringssjefer og utenriksministre, samt øvrige representanter for staten i den grad de nyter slik immunitet og privilegier i henhold til folkeretten forøvrig. I henhold til artikkel 2 nr. 1 (i) omfatter begrepet stat også statlige representanter.

Nr. 3 presiserer at konvensjonen ikke berører den immunitet en stat nyter med hensyn til luftfartøyer eller gjenstander i verdensrommet som eies eller drives av en stat.

5.1.3 Konvensjonens virkeområde i tid (artikkel 4)

Artikkel 4 slår fast at konvensjonen ikke skal gis tilbakevirkende kraft. Det innebærer at den ikke gis anvendelse for saker som reises før konvensjonen har trådt i kraft for de berørte stater. Dette får ingen betydning for de regler i konvensjonen som allerede følger av folkerettslig sedvanerett eller traktater.

5.2 Generelle prinsipper

5.2.1 Nærmere om hovedregelen om statsimmunitet (artikkel 5 og 6)

Utgangspunktet i henhold til konvensjonens *artikkel 5* er at stater og deres eiendom nyter immunitet ved søksmål for fremmede staters domstoler. Hovedregelen om immunitet er i samsvar med folkerettslig sedvanerett. Ingen stat har ved sine egne domstoler i utgangspunktet kompetanse til å dømme over en annen stat.

Det følger videre av *artikkel 6 nr. 1* at en stat skal sørge for at hovedregelen om statsimmunitet i henhold til artikkel 5 overholdes ved å avstå fra å utøve domsmyndighet i en sak for dens domstoler mot en fremmed stat. Staten skal i den forbindelse påse at dens domstoler på eget initiativ fastsetter at statsimmuniteten etter artikkel 5 overholdes. Den kompetente domstol skal derfor ta stilling til hvorvidt et søksmål er rettet mot en fremmed stat, og i hvilken grad denne er beskyttet av immunitetsreglene i konvensjonen, uavhengig av om dette blir anført av vedkommende part.

En sak skal anses for å være reist mot en stat for fremmede domstoler dersom denne staten er oppført som part i saken, samt i de tilfeller hvor vedkommende stat ikke er oppført som part i saken, men søksmålet retter seg mot denne stats eiendom, rettigheter, interesser eller virksomhet. jf. *artikkel 6 nr. 2*. Fremveksten av folkerettslig sedvanerett om statsimmunitet har særlig vært knyttet til sistnevnte alternativ, hvor staten ikke er uttrykkelig oppført som part, eksempelvis i forbindelse med arrest i skip med statlig tilknytning. For at et søksmål skal anses for å være rettet mot fremmed stat oppstilles ikke noe krav om at denne står oppført som eier av den omtvistede eiendom eller formuesgode, også besittelse eller kontroll er omfattet.

5.2.2 Avkall på statsimmunitet (artikkel 7-9)

Avkall på statsimmunitet kan i henhold til konvensjonen gis uttrykkelig, eller ved å delta i en rettsak for fremmed stats domstoler.

Uttrykkelig samtykke til å utøve domsmyndighet reguleres av *artikkel 7*. Det følger av denne bestemmelsen at en stat er avskåret fra å påberope seg immunitet mot fremmed stats domsmyndighet dersom uttrykkelig samtykke er gitt ved internasjonal overenskomst, i en skriftlig kontrakt eller gjennom en erklæring avgitt i retten eller ved skriftlig meddelelse i en konkret sak for domstolen. Det vil være opp til vedkommende stat å vur-

dere hvorvidt en slik erklæring skal avgis muntlig for domstolen, eller om meddelelse skal sendes via diplomatiske kanaler, eventuelt andre aksepterte kommunikasjonskanaler. Samtykke ved internasjonal overenskomst får kun virkning såfremt både staten hvor saksanlegget finner sted og staten som er involvert i søksmålet er parter til vedkommende overenskomst.

Konvensjonen forutsetter uttrykkelig samtykke, og samtykke kan følgelig ikke presumeres å foreligge dersom det ikke er eksplisitt kommet til uttrykk. Dette innebærer eksempelvis at dersom en unnlater å møte for en annen stats domstol, vil dette i seg selv ikke innebære samtykke. Domstolen står fritt til i overensstemmelse med nasjonal rett å oppstille strengere vilkår for samtykke enn det som følger av konvensjonen.

Selv om samtykke fra vedkommende stat foreligger, vil det likevel være opp til de kompetente nasjonale domstoler å ta stilling til hvorvidt de øvrige vilkår for saksanlegg i den aktuelle tvisten er oppfylt.

En stats uttrykkelige samtykke til at en annen stats domstol utøver domsmyndighet, gjelder også ved eventuell anke til overordnede rettsinstanser, samt ved eventuell gjenopptakelse av saken. Samtykket gjelder også domstolens avgjørelse mht. tilkjenning av prosesskostnader, men omfatter ikke tvangsfullbyrdelse av rettskraftig dom.

Det følger av *artikkel 7 nr. 2* at dersom en stat erklærer seg enig i at en annen stats lovgivning skal få anvendelse, skal dette ikke tolkes som at førstnevnte stat samtykker i at den annen stats domstoler utøver domsmyndighet.

Dersom en stat selv reiser sak for fremmed stats domstoler eller intervensjoner i en slik sak eller tar skritt i forhold til sakens materielle innhold, er den avskåret fra å påberope seg immunitet i saken, jf. *artikkel 8 nr. 1*. Dette er imidlertid ikke til hinder for at staten påberoper seg immunitet dersom vedkommende stat godtgjør at den ikke kunne ha fått kjennskap til det faktum som kan begrunne en påstand om immunitet før etter at den har tatt slike skritt, såfremt immuniteten påberopes så snart som mulig etter at slik kjennskap foreligger.

I henhold til *artikkel 8 nr. 2* anses en stat ikke for å ha avgitt slikt samtykke til domsmyndighet dersom den intervensjoner utelukkende for å påberope seg immunitet eller for å gjøre gjeldende en rettighet eller eierinteresse i eiendom saken gjelder, f.eks. ved framlegging av *prima facie*-bevis for slike rettigheter. Dersom staten imidlertid frem-

mer konkrete krav knyttet til slik eiendomsrett, anses det for å være en intervensjon i forhold til sakens materielle grunnlag som medfører avkall på immuniteten.

Dersom en representant for en stat møter som vitne for domstolene i en annen stat, skal dette ikke tolkes som at førstnevnte stat samtykker i at domstolen utøver domsmyndighet, jf. *artikkel 8 nr. 3*. Av *artikkel 8 nr. 4* følger det at dersom en stat unnlater å inngi tilsvarende i en sak reist ved en domstol i en annen stat, skal dette ikke anses som et samtykke til domstolens domsmyndighet.

Videre følger det av *artikkel 9* at en stat som reiser sak ved en domstol i en annen stat er avskåret fra å påberope seg immunitet for eventuelle motkrav reist med grunnlag i samme rettsforhold eller faktum som hovedkravet. Det samme gjelder med hensyn til eventuelle motkrav reist med grunnlag i samme rettsforhold eller faktum, dersom nevnte stat intervensjoner for å gjøre gjeldende et krav i en sak reist ved fremmed stats domstol. Ei heller kan en stat som reiser motkrav i en sak reist mot staten ved en domstol i en annen stat påberope seg immunitet mot domsmyndighet med hensyn til hovedkravet.

Dersom motkrav ikke er begrunnet i samme rettsforhold eller faktum som hovedkravet, vil imidlertid ikke avkall på immunitet etter *artikkel 9* foreligge. For det tilfelle at en fremmed stat reiser et motkrav som ikke er begrunnet i samme rettsforhold eller faktum som hovedkravet, vil dette imidlertid kunne anses som et nytt søksmål etter *artikkel 8* med avkall på immunitet mot domstolens domsmyndighet som konsekvens.

5.3 Unntak fra hovedregelen om statsimmunitet

5.3.1 Forretningstransaksjoner (*artikkel 10*)

En stat kan ikke påberope seg immunitet mot fremmede staters domsmyndighet dersom den deltar i forretningmessige transaksjoner sammen med utenlandske fysiske eller juridiske personer, og det oppstår en tvist relatert til vedkommende transaksjon som etter gjeldende internasjonale regler om verneing hører inn under en annen stats domsmyndighet, jf. *artikkel 10 nr. 1*. En forutsetning for unntak fra immunitet er at saken reises med grunnlag i nevnte forretningmessige transaksjon.

Regelen i *artikkel 10 nr. 1* kommer til anvendelse ved forretningstransaksjoner i de tilfeller hvor domstolene i en annen stat er kompetent i henhold til nasjonal lovgivning i tillegg til gjel-

dende regler om internasjonalt verneing. Et mulig grunnlag for kompetansen til domstolene i den annen stat kan eksempelvis være at den aktuelle kontrakt er undertegnet i domstolsstaten.

5.3.1.1 Unntak fra unntaket

Dersom saken gjelder en forretningstransaksjon mellom stater eller dersom partene i forretningstransaksjonen er blitt enige om det, kan immunitet likevel påberopes, jf. *artikkel 10 nr. 2*. Særlig blant utviklingsland og sosialistiske stater har det forekommet forretningsmessige kontrakter stater imellom. Bestemmelsen omfatter transaksjoner som inngås av statlige organer som nevnt i artikkel 2 nr. 1 bokstav b.

Det følger videre av *artikkel 10 nr. 3* at statsimmuniteten ikke bortfaller i de tilfeller hvor et statsforetak eller annet statlig selskap som er et selvstendig rettssubjekt er part i forretningsmessige transaksjoner. I tillegg til at tvisten må gjelde en forretningstransaksjon statsforetaket deltar i, oppstiller bestemmelsen to kumulative vilkår for at statens immunitet skal være i behold, nemlig at vedkommende statsforetak er et selvstendig rettssubjekt, og at foretaket har rettsevne til å opptre som part i rettsaker og til å erverve eller besitte og avhende eiendom.

Artikkel 10 nr. 3 foregriper ikke spørsmålet om gjennomskjæring i situasjoner der et statlig selskap bevisst har gitt feilaktig informasjon om sin økonomi eller i ettertid har redusert sine aktiva for å unngå innfrielse av et krav eller liknende, jf. vedlegget til konvensjonen.

5.3.2 Ansettelsesavtaler (artikkel 11)

Det følger av *artikkel 11 nr. 1* at i mangel av avtale mellom de berørte stater, kan en stat ikke påberope seg immunitet mot en fremmed stats domsmyndighet i sak der domstolen forøvrig er kompetent, i tvister med grunnlag i arbeidsavtaler mellom nevnte stat og enkeltpersoner i forbindelse med lønnet arbeid som helt eller delvis skal utføres på den annen stats territorium. Unntaket fra immunitet gjelder for tvister angående fortolkningen av arbeidsavtalens vilkår og betingelser.

I tvister som involverer to suverene stater, henholdsvis den stat som opptretr som arbeidsgiver og den stat hvor arbeidet skal utføres, vil to rettslige systemer konkurrere om anvendelsen av egen nasjonal lovgivning. Arbeidsgiverstaten vil gjerne ønske at dens lovgivning skal komme til anvendelse med hensyn til rekruttering, anset-

telse og oppsigelse av arbeidstakere på fremmed stats territorium. Når det gjelder arbeidsrettslig vern for lokale arbeidstakere vil imidlertid domstolsstaten ha en overgripende interesse i at nasjonale regler, for eksempel med hensyn til helseforsikring, oppsigelsesvern, lønnet ferie m.v. legges til grunn, og at de nasjonale domstoler i slike tvister har den nødvendige kompetanse til å behandle tvisten.

Artikkel 11 tar sikte på en balansert avveining mellom disse motstående hensyn. De berørte stater står imidlertid fritt til bilateralt eller multilateralt å avtale at immuniteten skal være i behold for de tilfeller som ellers ville falt under anvendelsesområdet til artikkel 11.

5.3.2.1 Unntak fra unntaket

Artikkel 11 nr. 2 oppstiller en rekke unntak fra unntaket, som medfører at immunitet kan påberopes av vedkommende stat om tilfellet faller inn under ett av bestemmelsens alternativer.

En stat kan likevel påberope seg immunitet dersom arbeidstakeren er blitt ansatt for å utføre arbeidsoppgaver som ledd i offentlig myndighetsutøvelse (*bokstav a*) eller dersom arbeidstakeren er diplomatisk eller konsulær tjenestemann eller på annet vis nyter diplomatisk immunitet (*bokstav b*). Immuniteten er også i behold om saken gjelder rekruttering, fornyelse av ansettelsesforholdet eller gjeninnsetting i stilling av arbeidstakeren (*bokstav c*). Statene utøver et suverent skjønn som ikke kan overprøves i slike saker. Opplistingen i bokstav c er uttømmende med hensyn til de tilfeller hvor immuniteten er i behold. Selv om arbeidstakeren ikke kan kreve fornyelse av et arbeidsforhold eller gjeninnsetting i stillingen, er dette likevel ikke til hinder for at vedkommende kan anlegge sak i domstolsstaten for eksempel med påstand om erstatning som følge av brudd på arbeidsavtalen, herunder urettmessig oppsigelse. En forutsetning er at de øvrige vilkår for domstolens kompetanse er oppfylt.

Videre kan en stat også påberope seg immunitet dersom saken gjelder oppsigelse eller avskjedigelse av arbeidstaker, og saken er av slik karakter at den etter statssjefens, regjeringssjefens eller utenriksministerens oppfatning vil komme i konflikt med vedkommende stats sikkerhetsinteresser (*bokstav d*). Bestemmelsen retter seg først og fremst mot den nasjonale sikkerhet og sikkerheten ved diplomatisk og konsulære stasjoner, jf. konvensjonens vedlegg. Man må anta at terskelen for å utstede slik erklæring vil være høy. I praksis

vil følgelig en gruppe arbeidstakere gis utvidet mulighet til å gå til søksmål i avskjedigelse- og oppsigelsessaker, i forhold til det som i dag følger av sedvaneretten, og norsk rettspraksis. Bestemmelsen gjelder et praktisk viktig område, og vil få betydning blant annet for lokalt ansatte ved utenriksstasjoner.

En stat kan også påberope seg immunitet dersom arbeidstakeren er borger av arbeidsgiverstaten på det tidspunkt saken blir reist, forutsatt at vedkommende ikke har fast bopel i den annen stat (*bokstav e*). Dette unntaket er ment å sikre tilstrekkelig tilknytning til domstolsstaten. Dersom arbeidstakeren er borger av arbeidsgiverstaten, og ikke har fast bopel i den annen stat, foreligger ikke tilstrekkelig tungtveiende hensyn for at domstolene i den annen stat skal anta tvisten til behandling. Dette gjelder til tross for at arbeidet utføres i den annen stat, og at arbeidsavtalen gjerne kan være inngått der. I disse tilfellene vil det være mer nærliggende å anlegge sak for domstolene i arbeidsgiverstaten.

Immunitet kan også påberopes såfremt arbeidsgiveren og arbeidstakeren skriftlig har avtalt at annen stats domstoler ikke skal ha domsmyndighet over tvister relatert til arbeidsforholdet (*bokstav f*). En forutsetning er dog at den annen stats domstoler ikke er tillagt eksklusiv myndighet grunnet sakens gjenstand. Denne forutsetningen skal forhindre at vertsstatens domstoler avskjæres fra å behandle saker med påståtte brudd på absolutte minimumsrettigheter for arbeidstakere.

5.3.3 Skade på person og eiendom (artikkel 12)

En stat kan i visse tilfeller ikke påberope seg immunitet i saker vedrørende økonomisk erstatning som følge av dødsfall eller personskade eller skade på eller tap av materielle eiendeler forårsaket av en handling eller unnlåtelse som staten påstås å være ansvarlig for. Dette gjelder dersom handlingen eller unnlåtelsen helt eller delvis fant sted på den annen stats territorium, og vedkommende som handlet eller unnlot å handle befant seg på det angitte territorium på det tidspunkt handlingen eller unnlåtelsen fant sted. Dette gjelder likevel ikke dersom de berørte stater har avtalt noe annet.

Dette unntaket fra immunitet åpner for at skadelidte kan anlegge erstatningssøksmål ved skade forvoldt forsettlig eller uaktsomt av representanter for fremmed stat. En forutsetning for at dette unntaket fra immunitet kommer til anvendelse, er

at den skadevoldende handling fant sted i den staten hvor skadelidte anlegger sak. Domstolsstatens lovgivning vil følgelig som regel legges til grunn i slike tilfeller.

Artikkel 12 tar først og fremst sikte på de tilfeller hvor skade forvoldes i forbindelse med trafikkulykker, samt ulykker ved transport av gods eller personer med fly-, skips- og jernbanetrafikk. Bestemmelsen er til hinder for at forsikringsselskap som ellers ville vært ansvarlig for slike skader påberoper seg den immunitet som ville tilkommet angjeldende stat. I tillegg til ovennevnte omfatter unntaket i artikkel 12 også andre skadevoldende handlinger, så som forsettlig skade på person og eiendom ved overfall og liknende, samt drap eller politisk motiverte likvideringer. Unntaket fra immunitet i artikkel 12 omfatter ikke de tilfeller hvor det ikke foreligger fysisk skade. Skade på f.eks. en persons omdømme faller utenfor artikkelens anvendelsesområde.

Vilkåret om at vedkommende som handlet eller unnlot å handle på statens vegne befant seg på det angitte territorium på det tidspunkt handlingen eller unnlåtelsen fant sted, innebærer at unntaket fra immunitet ikke kommer til anvendelse ved skade som følge av at eksporterte eksplosiver, fyrverkeri o.l. ved uhell går i luften og forvolder skade i en annen stat. Ei heller omfatter derfor artikkel 12 skade som oppstår ved grenseoverskridende skyteepisoder o.l.

Unntaket fra immunitet i artikkel 12 gjelder uavhengig av om den skadevoldende handling oppstod som følge av myndighetsutøvelse eller andre handlinger av den skadevoldende stat.

Artikkel 12 omhandler utelukkende unntak fra statsimmunitet ved søksmål mot den påstått ansvarlige stat anlagt ved domstol i en annen stat. De folkerettslige regler om statsansvar for handlinger som er i strid med folkeretten faller utenfor bestemmelsens anvendelsesområde, jf. Folkerettskommisjonens kommentarer.

Unntaket i artikkel 12 kommer ikke til anvendelse i situasjoner som involverer væpnet konflikt, jf. Folkerettskommisjonens kommentarer.

5.3.4 Eierskap, besittelse og bruk av eiendom (artikkel 13)

I fravær av avtale mellom de berørte stater, kan en stat ikke påberope seg immunitet mot en annen stats domsmyndighet når domstolen forøvrig er kompetent i saker vedrørende fastlegging av statens rettigheter eller eierinteresser i eller dens besittelse eller bruk av fast eiendom som befinner

seg i den annen stat (*bokstav a*). Det samme gjelder for saker angående statens forpliktelser som følge av dens nevnte eierinteresser i eller dens besittelse av slik fast eiendom. Fastlegging omfatter ikke bare å forvise seg om eller verifisere at de beskyttede rettigheter faktisk består, men også å vurdere eller analysere substansen og omfanget av disse rettighetene, jf. konvensjonens vedlegg.

I henhold til artikkel 6 nr. 2 bokstav b kan en stat påberope seg immunitet også i de tilfeller hvor den ikke er oppført som part i saken, men målet med saken er å ramme denne statens eiendom m.v., jf. pkt. 3.2.1. Unntaket fra immunitet i artikkel 13 omfatter også slike tilfeller.

Derimot har unntaket fra immunitet i *artikkel 13* ingen innvirkning på den immunitet og de privilegier som en stat i henhold til folkeretten nyter for eiendommer som benyttes som diplomatiske stasjoner eller øvrige eiendommer som nevnt i konvensjonens artikkel 3.

En stat er i mangel av avtale mellom de berørte stater avskåret fra å påberope seg immunitet dersom tvisten dreier om statens rettigheter eller eierinteresser i løsøre eller fast eiendom som skriver seg fra arv, overtakelse, gave mv. (*bokstav b*). Det samme gjelder dersom tvisten retter seg mot statens rettigheter eller eierinteresser i tilknytning til forvaltning av eiendom, så som stiftelses eiendom, konkursbo m.v. (*bokstav c*). Bokstav c retter seg mot de tilfeller hvor en domstol forvalter slik eiendom, og en av de mulig berørte partene er en fremmed stat.

5.3.5 Immaterielle rettigheter (artikkel 14)

I saker som gjelder fastlegging av statens patentrettigheter, industrielle mønstre, firmanavn, varemerker, opphavsrett eller andre former for immaterielle eller industrielle rettigheter som nyter en viss beskyttelse i den annen stat, kan den saksoekte stat ikke påberope seg immunitet mot den annen stats domsmyndighet når domstolen for øvrig er kompetent (*bokstav a*). Dette gjelder ikke om de berørte stater har avtalt noe annet.

Likeledes gjelder det tilsvarende unntak fra immuniteten i saker vedrørende en påstått krenkelse fra nevnte stats side av slike rettigheter når rettigheten tilhører tredjemann beskyttet i domstolsstaten (*bokstav b*).

Unntaket fra immunitet i *artikkel 14* befinner seg mellom unntaket for forretningstransaksjoner i artikkel 10 og unntaket for rettigheter i eller besittelse eller bruk av eiendom i artikkel 13. Dersom en stat f.eks. søker rettslig beskyttelse i en

annen stat for rettigheter som nevnt i artikkel 14 bokstav a gjennom registrering av opphavsrett e.l., vil en naturlig konsekvens av dette være at den samtidig gir avkall på immunitet for søksmål knyttet til den nærmere fastlegging av denne rettigheten. Unntaket i bokstav a omfatter de saker som gjelder fastlegging av hvorvidt staten innehar rettigheter eller eierinteresser i nevnte immaterielle og industrielle rettigheter, samt det nærmere innhold og omfanget av disse, jf. også konvensjonens vedlegg.

Videre omfatter unntaket i artikkel 14 ikke bare de saker hvor søksmål er tatt ut mot en fremmed stat eller direkte angår fremmed stats rettigheter, men også de tilfeller hvor saken primært vedrører en tredjepersons rettigheter, og hvor fastlegging av dennes rettigheter avhenger av fremmed stats rettsstilling.

Artikkel 14 bokstav b oppstiller unntak fra immunitet i de tilfeller hvor en fremmed stat påstås å ha krenket rettigheter nevnt i artikkelens bokstav a. En slik krenkelse trenger ikke nødvendigvis å være et resultat av forretningsrelaterte handlinger fra nevnte stat, men kan også stamme fra ikke-kommersielle aktiviteter. For at unntaket skal komme til anvendelse må den påståtte krenkelse ha funnet sted på den annen stats territorium, og den aktuelle rettighet må tilkomme tredjemann og være rettslig beskyttet i domstolsstaten.

Unntaket i artikkel 14 kan fravikes ved avtale mellom de berørte stater. Bestemmelsen legger ingen føringer på utformingen av nasjonalt lovverk om immaterielle og industrielle rettigheter, men dette må selvsagt være i samsvar med de relevante internasjonale overenskomster på området.

5.3.6 Deltakelse i selskap, sammenslutninger m.v. (artikkel 15)

Et ytterligere unntak fra immunitet mot annen stats domsmyndighet gjelder i saker vedrørende statens deltakelse i et selskap eller en annen kollektiv gruppe. Forutsetninger for at unntaket skal komme til anvendelse er at gruppen har deltakere som ikke er stater eller internasjonale organisasjoner og er registrert eller stiftet i henhold til lovgivningen i den annen stat eller har sitt hovedkvarter eller hovedforetak i denne staten.

Formuleringen i *artikkel 15 nr. 1*, «selskap eller en annen kollektiv gruppe, enten de er registrert eller ikke» er bevisst valgt for å dekke et vidt spekter av juridiske personer opprettet innenfor

ulike rettssystemer, samt sammenslutninger og grupper som ikke er egne rettssubjekter. Selskapet eller den kollektive gruppe en stat deltar i kan ha et forretningsmessig formål, f.eks. et handels-selskap, men kan også være ikke-kommersielt rettet, så som en religiøs sammenslutning, en velde-dighetsorganisasjon eller annen filantropisk orga-nisasjon.

Artikkel 15 oppstiller unntak fra immunitet i tvister som gjelder den deltakende stats rettsstil-ling overfor den kollektive sammenslutningen som nevnt ovenfor, samt rettsstillingen i forhold til øvrige deltakere i sammenslutningen. Unntaket i artikkel 15 forutsetter at selskapet eller sammen-slutningen har deltakere som ikke er stater eller internasjonale organisasjoner, og at enheten er registret eller stiftet i henhold til lovgivningen i domstolsstaten eller har sitt hovedkvarter eller hovedforetak i denne staten.

Når en stat beslutter å delta i et selskap eller en sammenslutning tilhørende i en annen stat, har den frivillig akseptert denne stats lovgivning ved-rørende det aktuelle rettsforholdet. Det er da rimelig og naturlig at den annen stats domstoler har den nødvendige domsmyndighet over tvister med utspring i nevnte rettsforhold.

Immunitet kan likevel påberopes i slike saker, dersom partene i tvisten har avtalt dette skriftlig eller dersom dokumentet som oppretter eller regu-lerer vedkommende gruppes virksomhet innehol-der slike bestemmelser, jf. *artikkel 15 nr. 2*.

5.3.7 Statseide eller statsdrevne skip for ikke-offisielle formål (artikkel 16)

En stat som eier eller driver et skip kan ikke påbe-roppe seg immunitet mot en fremmed stats doms-myndighet når domstolen forøvrig er kompetent i saker vedrørende driften av det angjeldende ski-pet dersom skipet på det tidspunktet saksgrunnla-get oppsto ble brukt til annet enn statlig ikke-kommersielt øyemed, jf. *artikkel 16 nr. 1*. De berørte stater kan ved avtale fravike dette unnta-ket fra immunitet.

Krav som retter seg mot statseide eller stats-drevne skip kan oppstå som følge av eksempelvis kollisjon eller annet uhell til sjøs, assistanse ved ulykke til sjøs, reparasjoner, forsyninger eller andre kontraktsforhold overfor skipet, eller som følge av marin forurensning. Folkerettskommisjo-nen foreslo i utkastet til artikler om statsimmuni-tet en opplisting av disse eksemplene i konvensjo-nen. Eksemplene ble senere strøket under arbei-det i FNs generalforsamling, men tjener likevel til

å eksemplifisere krav omfattet av artikkel 16. Eksemplene er imidlertid ikke ment å utgjøre noen uttømmende liste. Det vil til sist være opp til den kompetente domstol å avgjøre hvorvidt kra-vet skal tillates fremmet.

Artikkel 16 omhandler sentrale spørsmål innenfor både hav- og sjøretten. Unntaket fra immunitet gjelder for statseide eller statsdrevne skip for ikke-offisielle formål. Begrepet «skip» har i denne sammenhengen en vid betydning, og dek-ker alle former for sjøgående fartøyer, uavhengig av formell klassifisering, også slike som kun del-vis benyttes i sjøgående trafikk. Artikkel 16 berø-rer ikke folkerettens regler om luft- eller romfarts-fartøy, se for øvrig artikkel 3 nr. 3. Konvensjonens skille mellom statsskip som benyttes for offisielle og ikke-offisielle formål, må antas å sammenfalle med skillet etter FNs havrettskonvensjon av 1982 mellom statsskip som benyttes for ikke-kommer-sielle og kommersielle formål, jf. sistnevnte kon-vensjons avsnitt 3, underavsnitt B og C.

I enkelte stater, samt også Brusselkonvensjo-nen om arrest i sjøgående skip av 1952 åpnes det for at en part med krav mot et skip kan søke dek-ning for dette kravet også i andre skip med samme eierskap som førstnevnte skip (såkalt søs-terskip-jurisdiksjon). Slik søsterskip-jurisdiksjon er ikke omfattet av unntaket i artikkel 16.

Unntaket retter seg mot ovennevnte skip som benyttes til ikke-offisielle formål. Unntaket er basert på de samme kriterier som følger av Brus-selkonvensjon av 1926 om visse ensartede regler om immunitet for statsskip. Denne konvensjonen tilkjenner ikke immunitet på grunnlag av eier-skap, men basert på at det aktuelle skipet benyt-tes i statlig, ikke-kommersiell tjeneste.

Etter ordlyden i artikkel 16 nr. 1 retter unnta-ket fra immunitet seg mot driften av det aktuelle skipet. Dette omfatter først og fremst ikke-offisiell utnyttelse eller drift av skipet i forbindelse med transport av gods eller passasjerer til sjøs. Uttryk-ket «en stat som eier eller driver et skip» omfatter bl.a. en stats besittelse, kontroll, ledelse og chart-ting av skip, enten båten chartres for et visst tids-rom eller for en bestemt eller flere reiser.

I de tilfeller hvor et skip er statlig eiet, men driften av skipet forestås av et eget rettssubjekt (f.eks. et statlig eiet selskap), vil det være dette rettssubjektet som er underlagt en annen stats domsmyndighet, når domstolen forøvrig er kom-petent i saken.

Det følger av *artikkel 16 nr. 2* at immuniteten er i behold for krigsskip og marinehjelpfartøyer. Dette gjelder også i de tilfeller hvor disse unntaks-

vis benyttes i forbindelse med frakt av gods, f.eks. i forbindelse med en nødsituasjon. Øvrige stats-eide eller statsdrevne fartøyer som på det angjel-dende tidspunkt benyttes utelukkende i statlig, ikke-kommersiell tjeneste er også omfattet av statsimmuniteten. For slike skip vil immuniteten imidlertid også følge av artikkel 16 nr. 1. Eksempler på skip som utelukkende antas benyttet i statlig, ikke-kommersiell tjeneste, er politibåter, toll-båter og sykehusskip.

Av *artikkel 16 nr. 3* følger at en stat ikke kan påberope seg statsimmunitet overfor en annen stats domsmyndighet i saker vedrørende frakt av last om bord i skip eiet eller drevet av vedkom-mende stat, forutsatt at skipet på det tidspunkt tvisten oppstod ble benyttet i annet enn statlig, ikke-kommersielt øyemed. Unntakene i artikkel 16 nr. 1-3 retter seg mot den faktiske anvendelsen av de nevnte skip. Immunitet kan ikke påberopes med grunnlag i at skipene er tenkt brukt i statlig, ikke-kommersielt øyemed. Dette ble forkastet av Folkerettskommisjonen, fordi et unntak også for planlagt bruk ville vært for vagt og medført en rekke vanskeligheter ved fastleggingen av immu-nitet i praksis.

For last ombord på fartøy som nevnt i artikkelens nr. 2, samt last som er statlig eiet og som skal brukes utelukkende i statlig, ikke-kommersielt øyemed er immuniteten i behold, jf. *artikkel 16 nr. 4*. Dette unntaket vil bl.a. omfatte varer og utstyr som fraktes i forbindelse med en statlig nød-hjelpsoperasjon. Det er verdt å merke seg at unn-taket i artikkel 16 nr. 4 også omfatter last som er tenkt brukt i statlig, ikke-kommersielt øyemed. Grunnen til at en annerledes løsning er valgt her enn i artikkel 16 nr. 1-3, er at bestemmelsen retter seg mot last ombord på skip. Denne kan vanskelig tas i bruk før den når bestemmelsesstedet, og føl-gelig må kriteriet «tenkt bruk» legges til grunn ved vurderingen av immunitetsspørsmålet.

En stat kan gjøre gjeldende alle anførsler for å bestride, hevde foreldet eller begrense erstatningsansvar som kan gjøres gjeldende av privateide skip samt privateid last og deres eiere, jf. *artikkel 16 nr. 5*. Dette omfatter også alle øvrige anførsler en stat kan gjøre gjeldende i tvister angående statlig eiendom. For det tilfelle at det i en pågående sak reises tvil om et statseid eller statsdrevet skip eller last som er statlig eid faktisk blir benyttet i statlig, ikke-kommersielt øyemed, skal en bekreftelse på slik bruk tjene som bevis på dette såfremt den er oversendt domstolen og undertegnet av diplomatisk representant for eller annen kompetent myndighet i vedkommende

stat, jf. *artikkel 16 nr. 6*. De nærmere regler om framleggingen av slik bekreftelse reguleres av prosesslovgivningen i domstolsstaten.

Artikkel 16 nr. 5 og 6 gjelder både fartøy og last, og forsøker å opprette en balanse mellom unntakene fra immunitet i artikkel 16 nr. 1-4 og staters legitime behov for beskyttelse mot fremmede staters domsmyndighet.

5.3.8 Voldgiftsklausuler (artikkel 17)

I saker hvor en stat inngår en skriftlig avtale med en utenlandsk fysisk eller juridisk person som henviser eventuelle tvister i forbindelse med en forretningstransaksjon til voldgift, er vedkom-mende stat avskåret fra å påberope seg immunitet mot en annen stats domsmyndighet når domsto-len for øvrig er kompetent. En forutsetning er at saken gjelder voldgiftavtalens gyldighet, tolkning eller anvendelse (*bokstav a*), voldgiftsprosedyren (*bokstav b*), eller stadfesting eller opphevelse av voldgiftskjennelsen (*bokstav c*). Dette unntaket fra immunitet gjelder imidlertid ikke om noe annet er avtalt i voldgiftsavtalen. Uttrykket forretnings-transaksjon omfatter også investeringssaker, jf. konvensjonens vedlegg.

En forutsetning for unntak fra immunitet i henhold til *artikkel 17* er at den annen stats dom-stol i henhold til nasjonal lovgivning, herunder denne stats internasjonale privatrett, for øvrig vil være kompetent til å utøve domsmyndighet. Et mulig grunnlag for domstolens kompetanse kan være at den avtalte voldgiftsdomstolen har sitt sete i domstolsstaten eller at partene i voldgiftsav-talen har valgt domstolsstatens rett i voldgiftsavta-len. Domstolen kan også være kompetent fordi tvistegjenstanden befinner seg i domstolsstaten. En stats samtykke til voldgift kan ikke anses å innebære avkall på immunitet overfor en annen stats ordinære domstoler som for øvrig ville vært kompetente når det gjelder sakens materielle aspekter. Unntaket i artikkel 17 begrenser seg til virkningene av voldgiftsavtalen. I hvilken grad nasjonale domstoler er kompetente til å overprøve voldgiftavtaler eller voldgiftskjennelser varierer fra stat til stat.

Artikkel 17 omfatter voldgiftsavtaler mellom en stat og utenlandske fysiske eller juridiske per-soner. Voldgiftsavtaler mellom stater eller mellom stater og internasjonale organisasjoner faller uten-for unntakets anvendelsesområde. Det er dog intet til hinder for at også disse inngår voldgiftsav-taler med klausuler om overprøving av avtalen av domstolene i en annen stat.

5.4 Statsimmunitet mot tvangsmidler (artikkel 18-21)

Artikkel 18-21 regulerer adgangen til bruk av tvangsmidler mot en stats eiendom i forbindelse med sak reist for en domstol i en annen stat. Konvensjonens klare utgangspunkt er at fremmede stater nyter immunitet mot tvangsmidler.

Spørsmålet om statsimmunitet mot tvangsmidler var omdiskutert under fremforhandlingen av konvensjonen. På den ene siden står hensynet til staters suverenitet. På den andre siden står hensynet til en privat kontraktspart, som kan være avhengig av tvangsmidler for å få dekning for kravet sitt i de tilfellene en stat ikke nyter statsimmunitet.

Konvensjonen skiller mellom tvangsmidler som iverksettes før og etter domsavsigelse. Uttrykket «sak reist ved en domstol i en annen stat» i artikkel 18 og 19 retter seg mot domstolene i den staten hvor den aktuelle eiendommen befinner seg, uavhengig av i hvilken stat hovedsøksmålet er reist.

Artikkel 18 stiller som utgangspunkt opp at stater nyter immunitet mot tvangsmidler som iverksettes i forbindelse med en rettergang før det foreligger dom i saken, så som beslag eller arrest. De aktuelle tvangsmidler varierer fra stat til stat. Begrepet tvangsmidler er følgelig brukt som en generell betegnelse. Begrepet skal tolkes vidt, og listen av eksempler er ikke uttømmende.

I motsetning til artikkel 16 og 19 inneholder bestemmelsen i artikkel 18 etter sin ordlyd ingen begrensning i immuniteten mot tvangstiltak før domsavsigelse for eiendom som benyttes i annet enn statlig, ikke-kommersielt øyemed. I henhold til folkerettslig sedvanerett er det imidlertid adgang til å anvende midlertidige tvangsmidler som eksempelvis arrest overfor statlige handelskip m.v. Det fremgår ikke av forhandlingsdokumentene at en endring av gjeldende folkerett er tilsiktet på dette punktet, og det kan derfor ikke uten videre legges til grunn at immuniteten her utvides gjennom konvensjonen.

Bokstav a og b åpner for visse innskrenkninger i statsimmuniteten knyttet til tvangfullbyrdelse, basert på den fremmede stats samtykke.

Bokstav a åpner for innskrenkninger i immuniteten mot tvangsmidler når en stat eksplisitt samtykker til dette. Samtykke kan være avgitt for iverksettelse av tvangsmidler generelt eller for spesielle tvangsmidler. Samtykket kan også være rettet mot en bestemt eiendom eller være begrenset til spesielle tiltak rettet mot en bestemt eiendom.

Slikt samtykke kan gis ved internasjonal overenskomst, gjennom voldgiftsavtale eller skriftlig kontrakt, samt gjennom en erklæring avgitt i retten eller ved skriftlig meddelse etter at det er oppstått tvist mellom partene. Samtykke kan bare trekkes tilbake i henhold til avtalen og aldri etter at rettergang er påbegynt.

Bokstav b åpner for innskrenkninger i immuniteten mot tvangsmidler i den utstrekning en stat har avsatt eller øremerket eiendom for kravet som ligger til grunn for vedkommende sak.

Bestemmelsen tar sikte på at uvedkommende eller ubeskyttede kreditorer ikke skal kunne forhindre staten i å innfri et spesifikt krav eller en innrømmet erstatningsplikt. Hvorvidt en eiendom faktisk er øremerket eller avsatt for kravet som ligger til grunn for saken, vil det være opp til den kompetente domstol å avgjøre.

Etter *artikkel 19* er hovedregelen at stater nyter immunitet mot tvangsmidler som iverksettes i forbindelse med en rettergang etter at det foreligger dom i saken, så som beslag, arrest eller utlegg. Hvilke typer tvangsmidler det kan være snakk om varierer fra stat til stat. Begrepet tvangsmidler er følgelig brukt som en generell betegnelse. Begrepet skal tolkes vidt, og listen av eksempler er ikke uttømmende.

Artikkel 19 bokstav a og b åpner for tilsvarende begrensninger i immuniteten mot tvangsmidler basert på statens samtykke som artikkel 18. I tillegg åpner den i bokstav c for begrensninger i immuniteten mot tvangsmidler for visse eiendommer som vedkommende stat bruker eller tenker å bruke i annet enn statlig, ikke-kommersielt øyemed. En forutsetning er dog at nevnte eiendom befinner seg på den annen stats territorium, og at tvangsmiddelet retter seg mot en eiendom som har tilknytning til enheten søksmålet ble rettet mot. Immunitetsbegrensningen baserer seg på eiendommens faktiske eller planlagte bruk.

Begrepet «enhet» i artikkel 19 er nærmere definert i vedlegget til konvensjonen.

Artikkel 20 understreker at samtykke til domsmyndighet i artikkel 7 ikke er å anse som samtykke under artikkel 18 og 19 om tvangfullbyrdelse.

Artikkel 21 snevrer inn unntaket i artikkel 19 bokstav c, ved å definere en rekke eiendommer som det ikke kan iverksettes tvangsmidler mot på grunnlag av bruk eller tiltenkt bruk. Listen er ikke uttømmende. Eksempelvis nevnes eiendom, herunder bankkonti, som brukes eller er tenkt brukt i arbeidet ved diplomatiske stasjoner. Spørsmålet om frysing av bankkonti tilhørende frem-

mede ambassader er praktisk viktig. Ambassadekonti som brukes til forretningsmessige formål faller utenfor opplistingen i artikkel 21. Dersom den aktuelle konto hovedsakelig brukes til offisielle formål vil den falle inn under artikkel 21, selv om den iblant anvendes til forretningsmessige transaksjoner, jf. Folkerettskommisjonens kommentarer.

Eiendommer av militær art som brukes ved utøvelsen av militære funksjoner er også omfattet av artikkel 21. Videre omfattes også bl.a. eiendom som inngår i statens kulturarv, såfremt den ikke er eller planlegges lagt ut for salg.

Staten kan samtykke i at det iverksettes tvangsmidler, etter avsagt dom også mot de typer eiendommer som er nevnt i artikkel 21, jf. artikkel 21 nr. 2. Slikt samtykke kan gis enten uttrykkelig eller ved å stille slik eiendom som nevnt i bestemmelsen som sikkerhet for kravet som ligger til grunn for vedkommende sak, jf. artikkel 18 og 19 bokstav b. Et generelt samtykke til tvangsmidler for eiendom beliggende på domstolsstatens territorium vil imidlertid ikke være tilstrekkelig for bruk av tvangsmidler mot eiendom som nevnt i artikkel 21.

5.5 Prosessuelle bestemmelser

5.5.1 Forkynnelse av stevning (artikkel 22)

Artikkel 22 fastlegger fremgangsmåten for å forkynne en stevning eller annet dokument om saksanlegg mot en fremmed stat. Spørsmålet om forkynning er av stor betydning blant annet på grunn av muligheten for uteblivelsesdom, jf. pkt. 3.5.2 om konvensjonens artikkel 23. I mangel av presise folkerettslige regler har spørsmålet i stor grad vært overlatt til nasjonal rett. Konvensjonen om statsimmunitet er den første konvensjonen som behandler spørsmålet.

Artikkel 22 åpner for ulike fremgangsmåter. Forkynning skal enten skje i tråd med en eventuell traktat mellom de berørte statene, eller i tråd med en eventuell avtale mellom saksøker og den involverte stat, med mindre avtalen er i strid med nasjonale regler i den staten saken føres. Dersom det ikke foreligger slik traktat eller avtale, skal forkynning skje via diplomatiske kanaler til utenriksministeriet i den staten som er saksøkt eller via ethvert annet middel akseptert av denne, med mindre dette strider mot nasjonale regler i den stat saken føres. Dokumentene skal om nødvendig være oversatt til det offisielle språket eller ett av de offisielle språkene i den berørte stat. En stat som foretar en prosesshandling knyttet til sakens

realitet, kan ikke i etterkant påberope seg at forkynning ikke er funnet sted i henhold til bestemmelsen. Staten er likevel ikke forhindrede fra å ta forbehold om dette.

5.5.2 Avsigelse av uteblivelsesdom (artikkel 23)

En uteblivelsesdom mot en fremmed stat reiser særlige prinsipielle problemstillinger. *Artikkel 23* slår derfor fast at uteblivelsesdom ikke skal avsies mot en stat kun på grunnlag av at staten ikke møter for domstolen. Domstolen skal i tillegg, på eget initiativ, slå fast at vilkårene for forkynning er innfridd, at en periode på minst fire måneder har gått fra forkynning og at staten ikke nyter immunitet etter konvensjonen. Kopi av en uteblivelsesdom, om nødvendig med oversettelse, skal formidles til den berørte stat på en av måtene spesifisert for forkynnelse i artikkel 22. Staten skal deretter gis en frist på minst fire måneder for å kreve at uteblivelsesdommen settes til side.

Konvensjonen setter ingen minimumsfrist for tilsvarende. Normalt vil en fremmed stat ha behov for mer tid enn en annen saksøkt fordi et tilsvarende vil kreve betydelig kommunikasjon mellom den lokale ambassaden/representasjonen, det relevante departement og kvalifiserte lokale rådgivere. Det er bakgrunnen for at en stat har krav på minimum 60 dagers frist for tilsvarende etter sedvaneretten. Det følger av konvensjonens fortale femte ledd at det ikke påvirker sedvanereglens gyldighet at den ikke er nedfelt i konvensjonen.

5.5.3 Privilegier og immunitet under rettsforhandlinger (artikkel 24)

Artikkel 24 tilkjenner en stat immunitet mot visse reaksjoner knyttet til å nekte eller unnlate å rette seg etter kjennelse om å legge frem bevis eller informasjon under rettsforhandlinger. Bakgrunnen for bestemmelsen er at en fremmed stat kan være forhindrede fra å føye seg etter kjennelsen av hensyn til nasjonal lovgivning eller sikkerhet. Samtidig vil domstolen være bundet av nasjonale regler. I noen stater kan for eksempel nektelse av å fremlegge bevis innebære at dommeren kan eller må trekke en slutning som kan påvirke sakens realitet. Nr. 1 slår fast at immuniteten er begrenset til at slik nektelse eller unnlattelse ikke skal sanksjoneres utover at opptreden kan få følger i forhold til sakens realitet. Nr. 1 siste setning presiserer at ingen bot eller straff skal ilegges. Bestemmelsen hindrer ikke domstolen i å pålegge fremleggelse av informasjon, men innebærer kun at

det ikke skal medføre særskilte sanksjoner dersom staten unnlater å følge pålegget.

Nr. 2 slår fast at en stat som er saksøkt i en fremmed stat ikke kan pålegges å stille noen sikkerhet for saksomkostningene.

Artikkel 24 avspeiler en generelt akseptert regel om at stater nyter immunitet mot bøter og andre straffereaksjoner vedtatt av domstolene i en fremmed stat. Immunitet og privilegier under rettsforhandlinger i henhold til artikkel 24 gjelder uavhengig av om staten opptrer som saksøker eller saksøkt.

5.6 Avsluttende bestemmelser

5.6.1 Vedlegg (artikkel 25)

Artikkel 25 slår fast at konvensjonens vedlegg utgjør en integrert del av konvensjonen. Forståelsene i vedlegget utgjorde en avgjørende del av den fremforhandlede løsningen i forhold til ulike substansielle vanskeligheter. Ved tolkningen av konvensjonen må man derfor se nøye hen til disse forståelsene. De er omtalt ovenfor i tilknytning til omtalen av de relevante bestemmelsene.

5.6.2 Forholdet til øvrige folkerettslige forpliktelser (artikkel 26)

Artikkel 26 presiserer at konvensjonen ikke skal berøre rettigheter og forpliktelser for parter til eksisterende internasjonale konvensjoner som gjelder forhold omhandlet i denne konvensjonen.

Denne bestemmelsen må leses i lys av femte avsnitt i fortalen, og de spesifikke bevaringsklausulene i artikkel 3 som vedrører blant annet privilegier og immuniteter i forhold til statens diplomatiske stasjoner, konsulære stasjoner, delegasjoner ved internasjonale organisasjoner, statsjefer i kraft av sin stilling, og fly og gjenstander i verdensrommet som eies eller drives av en stat.

5.6.3 Tvisteløsning (artikkel 27)

Artikkel 27 pålegger statene å søke å løse tvister om tolkning og anvendelse av konvensjonen gjennom forhandlinger. Hvis slik tvist ikke kan løses i løpet av seks måneder skal den på forespørsel fra en av partene, overføres til voldgift. Dersom partene ikke kan bli enige om organiseringen av voldgiftsprosessen innen seks måneder, kan uenigheten henvises av en av partene til Den internasjonale domstol i Haag i henhold til domstolens statutter. Stater kan reservere seg mot denne muligheten når de slutter seg til konvensjo-

nen. Det legges ikke opp til at Norge skal reservere seg mot denne muligheten. Det innebærer at Den internasjonale domstol vil ha jurisdiksjon til å behandle tvister knyttet til konvensjonen mellom Norge og andre parter som ikke har reservert seg mot domstolens jurisdiksjon.

5.6.4 Traktattekniske bestemmelser (artikkel 28-33)

Av konvensjonens *artikkel 28* fremgår det at den ble åpnet for undertegning 17. januar 2005 og forblir åpen for undertegning frem til 17. januar 2007.

Artikkel 29 åpner for at alle stater kan slutte seg til konvensjonen. Tilslutning kan skje ved ratifikasjon, godtakelse eller godkjenning. Tilslutningsinstrumentet skal deponeres hos FNs generalsekretær.

Konvensjonen vil tre i kraft 30 dager etter dato for deponering av det 30. tilslutningsinstrumentet hos FNs generalsekretær, jf. artikkel 30.

En part kan skriftlig overfor FNs generalsekretær si opp konvensjonen. Oppsigelsen får virkning ett år etter dagen for mottagelsen av oppsigelsen. Konvensjonen vil likevel fortsette å gjelde for forhold som knytter seg til søksmål anlagt mot en stat før oppsigelsen av konvensjonen får virkning for noen av de berørte stater.

En oppsigelse berører ikke vedkommende parts plikt til å oppfylle enhver forpliktelse nevnt i konvensjonen som også gjelder etter sedvanebasert folkerett, uavhengig av konvensjonen, jf. fortalens femte linje og artikkel 3, og tilsvarende generelle regel, gjenspeilet i artikkel 43 i Wienkonvensjonen av 1969 om traktatretten. FNs generalsekretær skal være depositar for konvensjonen og endringer i den, jf. artikkel 32 nr 1.

Konvensjonen har samme gyldighet på alle FNs seks offisielle språk.

6 Forholdet til norsk rett

Ratifikasjon av konvensjonen krever ikke endringer i norsk lov. Konvensjonen om statsimmunitet berører spørsmål som i norsk rett er regulert i tvistemålsloven og tvangsfullbyrdelsesloven. De nevnte lovene inneholder likelydende bestemmelser om at lovene gjelder med de begrensninger som er anerkjent i folkeretten eller følger av overenskomst med fremmed stat, jf. tvistemålsloven § 36 a og tvangsfullbyrdelsesloven § 1-4.

7 Høringen

Utkast til proposisjon om samtykke til ratifikasjon av konvensjonen har vært sendt på høring til:

Statsministerens kontor
 Samtlige departementer
 Høyesterett
 Lagmannsrettene
 Regjeringsadvokaten
 Universitetet i Oslo
 Universitetet i Bergen
 Universitetet i Tromsø
 Den Norske Advokatforening
 Næringslivets Hovedorganisasjon
 Handels- og Servicenæringens Hovedorganisasjon
 Finansnæringens Hovedorganisasjon
 Landsorganisasjonen
 Yrkesorganisasjonenes Sentralforbund
 Akademikerne

Høringsfristen var satt til 5. oktober 2005. Bare Justisdepartementet og Den Norske Advokatforenings internasjonale utvalg har hatt kommentarer.

Justisdepartementet gikk opprinnelig inn for at man skulle vente med spørsmålet om norsk ratifikasjon av konvensjonen, men velger likevel å støtte ratifikasjon. Advokatforeningens internasjonale utvalg går imot en norsk ratifikasjon.

At Justisdepartementet opprinnelig ønsket å vente med en ratifikasjon begrunnes bl.a. på følgende måte i høringssvaret:

«Konvensjonens karakter av et kompromiss innebærer at flere av bestemmelsene fremstår som uklare, og at forholdet til de sedvanerettslige reglene vedrørende immunitet er uavklart. Det samme gjelder konvensjonens forhold til beslektede deler av folkeretten. De folkerettslige sedvanereglene vedrørende immunitet og jurisdiksjon har i de senere år vært gjenstand for en omfattende utvikling. Selv om det i forbindelse med utarbeidelsen og vedtakelsen av konvensjonen ble presisert at sedvaneretten fortsatt vil gjelde for forhold som ikke er regulert i konvensjonen, jf. blant annet fortalens femte avsnitt, er det grunn til å anta at konvensjonen i hvert fall i en viss grad vil føre til at utviklingen av sedvaneretten gjennom statspraksis fryses, og i noen tilfelle reverseres».

Som eksempler nevnes den vide definisjonen av begrepet «stat» i artikkel 2, samt artikkel 6 nr. 2, hvoretter en sak skal anses å være reist mot en stat selv om staten ikke er oppført som part i saken dersom «målet med saken i realiteten er å ramme

førstnevnte stats eiendom, rettigheter, interesser eller virksomhet». Justisdepartementet anfører at bestemmelsen går lenger enn det som idag må antas å følge av sedvaneretten, og setter uklare rammer for når immunitet vil kunne påberopes. Videre anføres at bestemmelsen synes å innebære en utvidelse av immunitetsreglens rekkevidde i forhold til den senere utvikling av statspraksis.

Utenriksdepartementet vil her påpeke at det på mange områder omfattet av konvensjonen ikke foreligger noen enhetlig statspraksis. Praksis kan variere fra stat til stat, eller fra region til region, og immunitetsreglens nøyaktige innhold etter sedvaneretten kan ofte være vanskelig å fastslå.

Justisdepartementet uttrykte særlig bekymring for at konvensjonen vil kunne føre til en frysing av statspraksis når det gjelder spørsmålet om hvorvidt og i hvilken grad det skal være adgang til å gjøre gjeldende immunitet i saker som gjelder alvorlige brudd på menneskerettighetene.

Både Justisdepartementet og Advokatforeningen har reist spørsmål om konvensjonen kan stenge for en eventuell utvidelse gjennom praksis av retten til rettferdig rettergang etter EMK artikkel 6.

Justisdepartementet fremholder :

«i denne forbindelse vil vi også påpeke at Den europeiske menneskerettighetsdomstols avgjørelse i *Al-Adsani v. Storbritannia*, som det refereres til i proposisjonsutkastet punkt 2.3.4, ble avsagt under dissens 9-8. Flertallet, som la til grunn at immunitetsreglene utgjorde en legitim og proporsjonal begrensning av retten til domstolsbehandling, jf. EMK artikkel 6, baserte sitt resonnement på at det *på det nåværende tidspunkt* ikke var allmenn aksept for en sedvanerettslig regel om at stater ikke kan gjøre gjeldende immunitet i forhold til sivile krav om erstatning for torturhandlinger. Det er således ikke opplagt at avgjørelsen vil bli opprettholdt i senere saker.»

Advokatforeningens internasjonale utvalg fremholder tildsvarende synspunkt:

«Etter EMK artikkel 6 har en privatperson rett til å få sine saker prøvet ved statens domstoler. Som angitt i høringsnotatet, har EMD i tre saker hatt oppe spørsmålet om statsimmunitet representerer en krenkelse av dette prinsippet. Resultatet har vært at det er det ikke. Men det er ikke utelukket at Domstolen kan endre praksis. Domstolen er utpreget dynamisk og en endring er ikke utenkelig dersom statsimmunitet skulle bli påberopt i et større antall tilfelle.»

Utenriksdepartementet vil påpeke at det er lite som tyder på en slik utvikling av EMK artikkel 6. Begrunnelsen om at regelen om statsimmunitet utgjør en legitim og proporsjonal begrensning av tilgangen til domstolsprøving er lagt til grunn i tre avgjørelser avsagt av EMDs storkammer. Utenriksdepartementet går likevel inn for at man tar sikte på å avgi en erklæring om at konvensjonen ikke er til hinder for en fremtidig begrensning i statsimmunitet som følge av en utvidelse av individenes menneskerettighetsvern.

Advokatforeningens internasjonale utvalg uttaler at reglene om statsimmunitet innebærer en begrensning i norske domstolars kompetanse i saker hvor de etter ellers gjeldende regler ville være kompetente. Videre fremholdes at dersom reglene gir grunnlag for tolkningstvill i praktisk viktige spørsmål, vil konvensjonen kunne føre til utvidet immunitet, og dermed innskrenket søksmålsadgang for private rettssubjekter.

Når det gjelder artikkel 17, fremheves at avkall på immunitet kan gis gjennom generell hjemmel i bilaterale investeringsbeskyttelsesavtaler, i tillegg til gjennom individuelle voldgiftsavtaler. Advokatforeningen skriver at det er uklart om denne praksis er opprettholdt.

Advokatforeningen viser også til enkelte uklare begreper i artiklene 18-21 (immunitet mot tvangsmidler). I henhold til artikkel 19 kan det tas dekning i eiendom brukt i kommersielt øyemed, såfremt eiendommen har tilknytning til enheten søksmålet er rettet mot. Begge avgrensningene hevdes gi grunnlag for klarhet. Videre fremheves vanskeligheter med å fastslå når en bankkonto er brukt til kommersielle formål i forhold til reglene i artiklene 18-21.

Advokatforeningens internasjonale utvalgs flertall fraråder derfor at Norge ratifiserer konvensjonen, og begrunner det med at en konvensjonstekst kan låse en naturlig utvikling innen sedvaneretten på området, i tillegg til de uklarheter i konvensjonsteksten som er påpekt. Det anføres videre at med fortolkning og anvendelse i nasjonale domstoler vil konvensjonen selv om den skulle bli ratifisert av mange stater neppe føre til internasjonal rettsenhet.

8 Foreslått erklæring

I henhold til folkeretten har en stat mulighet til å avgi en erklæring ved undertegning eller ratifikasjon, så lenge erklæringen ikke strider mot konvensjonens formål.

For å avhjelpe eventuell tvil som måtte oppstå ved tolkning av noen av konvensjonens bestemmelser, foreslås det ved ratifikasjon av konvensjonen å avgi en tolkningserklæring:

Det foreslås at det avgis erklæring om at *konvensjonen ikke gjelder noen form for militær aktivitet, herunder, men ikke begrenset til internasjonale fredsoperasjoner, øvelser, utplassering av personell eller deployering og transitt av militært personell eller utstyr.*

Videre foreslås det å bekrefte at *konvensjonen ikke påvirker den folkerettslige immunitet og de privilegier som måtte gjelde for representanter for staten i kraft av deres stilling, så som regjeringssjefer og utenriksministre.*

I tillegg foreslås det å bekrefte at *konvensjonens regler om statsimmunitet ikke vil være til hinder for en eventuell utvidelse av individenes menneskerettighetsvern.*

Det foreslås også å gi uttrykk for at *artikkel 18 ikke må forstås som et hinder for bruk av tvangsmidler mot statlig eiendom, som brukes i annet enn statlig, ikke-kommersiell øyemed, før domsavsigelse.*

9 Vurdering

Selv om enkelte bestemmelser ideelt sett kunne ha vært formulert tydeligere, vil konvensjonen samlet sett innebære en betydelig klargjøring av rammene for de tilfeller en stat kan påberope seg immunitet for en fremmed stats domstoler. Og selv om konvensjonen vil kunne fortolkes noe ulikt av ulike staters domstoler, anses det klart at konvensjonen i større grad vil bidra til internasjonal rettsenhet enn det den uskrevne sedvaneretten gjør. Dette er konstatert blant annet av Europarådets folkerettsrådgiverkomité, som har innhentet en omfattende studie over medlemsstatenes domstolspraksis. Denne har vist hvor uoversiktelig og tildels vanskelig tilgjengelig denne praksis er. Samtidig konstateres at det er vesentlig samsvar mellom stats- og rettspraksis og prinsippene i konvensjonen. Den anses derfor å være et vesentlig bidrag til klargjøring av folkeretten, og dermed til styrking av den internasjonale rettsorden.

Norsk ratifikasjon vil også klargjøre Norges forhold til de folkerettslige reglene om statsimmunitet. Dette vil gi økt forutsigbarhet mellom private aktører og fremmede stater med aktiviteter i Norge og forenkle håndhevingen av de folkerettslige regler om statsimmunitet for norske domstoler. Endelig vil bred internasjonal oppslutning om

Om samtykke til ratifikasjon av FNs konvensjon av 2. desember 2004
om immunitet for stater og deres eiendom overfor fremmede staters domsmyndighet

konvensjonen bidra til å fremme ivaretagelse av rettighetene til lokalt ansatte ved utenriksstasjonene.

Gjennomføring av konvensjonen vil ikke ha nevneverdige økonomiske eller administrative konsekvenser.

Med den erklæring som er foreslått ovenfor støtter Justisdepartementet norsk ratifikasjon av konvensjonen.

Utenriksdepartementet

tilrår:

At Deres Majestet godkjenner og skriver under et framlagt forslag til proposisjon til Stortinget om samtykke til ratifikasjon av FNs konvensjon av 2. desember 2004 om immunitet for stater og deres eiendom overfor fremmede staters domsmyndighet.

Vi HARALD, Norges Konge,

stadfester:

Stortinget blir bedt om å gjøre vedtak om samtykke til ratifikasjon av FNs konvensjon av 2. desember 2004 om immunitet for stater og deres eiendom overfor fremmede staters domsmyndighet, i samsvar med et vedlagt forslag.

Forslag

til vedtak om samtykke til ratifikasjon av FNs konvensjon av 2. desember 2004 om immunitet for stater og deres eiendom overfor fremmede staters domsmyndighet

I

Stortinget samtykker til ratifikasjon av FNs konvensjon av 2. desember 2004 om immunitet for stater og deres eiendom overfor fremmede staters domsmyndighet.

Vedlegg 1

59/38. United Nations Convention on Jurisdictional Immunities of States and Their Property

Resolution adopted by the General Assembly [on the report of the Sixth Committee (A/59/508)]

The General Assembly,

Bearing in mind Article 13, paragraph 1 (a), of the Charter of the United Nations,

Recalling its resolution 32/151 of 19 December 1977, in which it recommended that the International Law Commission take up the study of the law of jurisdictional immunities of States and their property with a view to its progressive development and codification, and its subsequent resolutions 46/55 of 9 December 1991, 49/61 of 9 December 1994, 52/151 of 15 December 1997, 54/101 of 9 December 1999, 55/150 of 12 December 2000, 56/78 of 12 December 2001, 57/16 of 19 November 2002 and 58/74 of 9 December 2003,

Recalling also that the International Law Commission submitted a final set of draft articles, with commentaries, on the law of jurisdictional immunities of States and their property in chapter II of its report on the work of its forty-third session,¹

Recalling further the reports of the open-ended Working Group of the Sixth Committee,² as well as the report of the Working Group on Jurisdictional Immunities of States and Their Property of the International Law Commission,³ submitted in accordance with General Assembly resolution 53/98 of 8 December 1998,

¹ Official Records of the General Assembly, Forty-sixth Session, Supplement No. 10 (A/46/10).

² A/C.6/54/L.12 and A/C.6/55/L.12.

³ Official Records of the General Assembly, Fifty-fourth Session, Supplement No. 10 and corrigenda (A/54/10 and Corr.1 and 2), annex.

59/38. De forente nasjoners konvensjon om immunitet for stater og deres eiendom overfor fremmede staters domsmyndighet

Resolusjon vedtatt av Generalforsamlingen [om 6.-komiteens rapport (A/59/508)]

Generalforsamlingen,

som har i erindring FN-paktens artikkel 13 nr. 1 bokstav a),

som minner om resolusjon 32/151 av 19. desember 1977, der den anbefalte FNs folkerettskommisjon å ta opp studiet av immuniteten for stater og deres eiendom overfor fremmede staters domsmyndighet med sikte på en gradvis utvikling og kodifisering, og om resolusjon 46/55 av 9. desember 1991, 49/61 av 9. desember 1994, 52/151 av 15. desember 1997, 54/101 av 9. desember 1999, 55/150 av 12. desember 2000, 56/78 av 12. desember 2001, 57/16 av 19. november 2002 og 58/74 av 9. desember 2003,

som også minner om at Folkerettskommisjonen i kapittel II i sin rapport om arbeidet på Kommisjonens 43. sesjon¹ la fram et endelig utkast til artikler, med kommentarer, om immunitet for stater og deres eiendom overfor fremmede staters domsmyndighet,

som videre minner om rapportene fra 6.-komiteens åpne arbeidsgruppe² samt rapporten fra Folkerettskommisjonens arbeidsgruppe for immunitet for stater og deres eiendom overfor fremmede staters domsmyndighet,³ som ble fremlagt i samsvar med Generalforsamlingens resolusjon 53/98 av 8. desember 1998,

¹ Offisiell rapport fra Generalforsamlingens 46. sesjon, nr. 10 (A/46/10).

² A/C.6/54/L.12 og A/C.6/55/L.12.

³ Offisiell rapport fra Generalforsamlingens 54. sesjon, nr. 10 med corrigenda (A/54/10 og Corr.1 og 2), vedlegg.

Recalling that in its resolution 55/150 it decided to establish the Ad Hoc Committee on Jurisdictional Immunities of States and Their Property, open also to participation by States members of the specialized agencies, to further the work done, consolidate areas of agreement and resolve outstanding issues with a view to elaborating a generally acceptable instrument based on the draft articles on jurisdictional immunities of States and their property adopted by the International Law Commission and also on the discussions of the open-ended Working Group of the Sixth Committee,

Having considered the report of the Ad Hoc Committee on Jurisdictional Immunities of States and Their Property,⁴

Stressing the importance of uniformity and clarity in the law of jurisdictional immunities of States and their property, and emphasizing the role of a convention in this regard,

Noting the broad support for the conclusion of a convention on jurisdictional immunities of States and their property,

Taking into account the statement of the Chairman of the Ad Hoc Committee introducing the report of the Ad Hoc Committee,⁵

1. *Expresses its deep appreciation* to the International Law Commission and the Ad Hoc Committee on Jurisdictional Immunities of States and Their Property for their valuable work on the law of jurisdictional immunities of States and their property;
2. *Agrees* with the general understanding reached in the Ad Hoc Committee that the United Nations Convention on Jurisdictional Immunities of States and Their Property does not cover criminal proceedings;
3. *Adopts* the United Nations Convention on Jurisdictional Immunities of States and Their Property, which is contained in the annex to the present resolution, and requests the Secretary-General as depositary to open it for signature;
4. *Invites* States to become parties to the Convention.

65th plenary meeting 2 December 2004

⁴ Ibid., Fifty-ninth Session, Supplement No. 22 (A/59/22)

⁵ Ibid., Fifty-ninth Session, Sixth Committee, 13th meeting (A/C.6/59/SR.13), and corrigendum.

som minner om at den i resolusjon 55/150 vedtok å nedsette en ad hoc-komiteé for immunitet for stater og deres eiendom overfor fremmede staters domsmyndighet, der også stater som er medlem av særorganisasjonene, kunne delta, for å støtte opp om det arbeidet som alt var nedlagt, konsolidere områder der det forelå enighet, samt løse uavklarte spørsmål med sikte på å utarbeide et allment akseptabelt instrument med utgangspunkt i det utkast til artikler om immunitet for stater og deres eiendom overfor fremmede staters domsmyndighet som Folkerettskommisjonen har vedtatt, samt de drøftinger som har funnet sted i 6.-komiteens åpne arbeidsgruppe,

som har vurdert rapporten fra ad hoc-komiteen om immunitet for stater og deres eiendom overfor fremmede staters domsmyndighet,⁴

som fremhever at det er viktig å ha ensartede og klare regler om immunitet for stater og deres eiendom overfor fremmede staters domsmyndighet, og som understreker betydningen av en konvensjon i denne forbindelse,

som merker seg at det er bred støtte for å inngå en konvensjon om immunitet for stater og deres eiendom overfor fremmede staters domsmyndighet,

som tar hensyn til erklæringen fra ad hoc-komiteens leder i forbindelse med fremleggningen av komiteens rapport,⁵

1. *gir uttrykk for sin dype anerkjennelse* for det verdifulle arbeidet Folkerettskommisjonen og ad hoc-komiteen for immunitet for stater og deres eiendom overfor fremmede staters domsmyndighet har nedlagt med hensyn til reglene om immunitet for stater og deres eiendom overfor fremmede staters domsmyndighet,
2. *slutter seg til* den allmenne forståelse oppnådd i ad hoc-komiteen om at De forente nasjoners konvensjon om immunitet for stater og deres eiendom overfor fremmede staters domsmyndighet ikke skal omfatte straffefølgning,
3. *vedtar* De forente nasjoners konvensjon om immunitet for stater og deres eiendom overfor fremmede staters domsmyndighet, som er vedlagt denne resolusjon, og ber Generalsekretæren i egenskap av depositar åpne konvensjonen for undertegning,
4. *inviterer* statene til å bli part i konvensjonen.

65. plenums møte 2. desember 2004

⁴ Ibid., 59. sesjon, nr. 22 (A/59/22).

⁵ Ibid., 59. sesjon, 6.-komité, 13. møte (A/C.6/59/SR.13), med corrigendum.

Vedlegg 2

United Nations Convention on Jurisdictional Immunities of States and Their Property

The States Parties to the present Convention,

Considering that the jurisdictional immunities of States and their property are generally accepted as a principle of customary international law,

Having in mind the principles of international law embodied in the Charter of the United Nations,

Believing that an international convention on the jurisdictional immunities of States and their property would enhance the rule of law and legal certainty, particularly in dealings of States with natural or juridical persons, and would contribute to the codification and development of international law and the harmonization of practice in this area,

Taking into account developments in State practice with regard to the jurisdictional immunities of States and their property,

Affirming that the rules of customary international law continue to govern matters not regulated by the provisions of the present Convention,

Have agreed as follows:

Part I

Introduction

Article 1

Scope of the present Convention

The present Convention applies to the immunity of a State and its property from the jurisdiction of the courts of another State.

De forente nasjoners konvensjon om immunitet for stater og deres eiendom over- for fremmede staters domsmyndighet

De stater som er part i denne konvensjon,

som tar i betraktning at immunitet for stater og deres eiendom overfor fremmede staters domsmyndighet er allment anerkjent som et sedvane-rettslig prinsipp i folkeretten,

som er oppmerksom på de folkerettslige prinsipper som er nedfelt i De forente nasjoners pakt,

som er overbevist om at en internasjonal konvensjon om immunitet for stater og deres eiendom overfor fremmede staters domsmyndighet vil styrke rettssikkerheten og gi større rettslig klarhet, særlig i statenes forbindelser med fysiske og juridiske personer, og vil bidra til en kodifisering og videreutvikling av folkeretten samt til harmonisering av praksis på området,

som tar hensyn til den utvikling som har funnet sted innenfor statlig praksis når det gjelder immunitet for stater og deres eiendom overfor fremmede staters domsmyndighet,

som bekrefter at folkerettens sedvanerettslige regler fortsatt skal gjelde forhold som ikke er regulert ved denne konvensjons bestemmelser,

er blitt enige om følgende:

Del 1

Innledning

Artikkel 1

Denne konvensjons virkeområde

Denne konvensjon gjelder immunitet for en stat og dens eiendom overfor en annen stats domsmyndighet.

*Article 2***Use of terms**

1. For the purposes of the present Convention:
 - a) «court» means any organ of a State, however named, entitled to exercise judicial functions;
 - b) «State» means:
 - i. the State and its various organs of government;
 - ii. constituent units of a federal State or political subdivisions of the State, which are entitled to perform acts in the exercise of sovereign authority, and are acting in that capacity;
 - iii. agencies or instrumentalities of the State or other entities, to the extent that they are entitled to perform and are actually performing acts in the exercise of sovereign authority of the State;
 - iv. representatives of the State acting in that capacity;
 - c) «commercial transaction» means:
 - i. any commercial contract or transaction for the sale of goods or supply of services;
 - ii. any contract for a loan or other transaction of a financial nature, including any obligation of guarantee or of indemnity in respect of any such loan or transaction;
 - iii. any other contract or transaction of a commercial, industrial, trading or professional nature, but not including a contract of employment of persons.
2. In determining whether a contract or transaction is a «commercial transaction» under paragraph 1 (c), reference should be made primarily to the nature of the contract or transaction, but its purpose should also be taken into account if the parties to the contract or transaction have so agreed, or if, in the practice of the State of the forum, that purpose is relevant to determining the non-commercial character of the contract or transaction.
3. The provisions of paragraphs 1 and 2 regarding the use of terms in the present Convention are without prejudice to the use of those terms or to the meanings which may be given to them in other international instruments or in the internal law of any State.

*Artikkel 2***Begrepsbruk**

1. I denne konvensjon menes med
 - a) «domstol»: ethvert statlig organ som uansett betegnelse har rett til å utøve rettslige funksjoner,
 - b) «stat»:
 - i. staten og de ulike offentlige organer i staten,
 - ii. en forbundsstats delstater eller statens regionale eller lokale forvaltningsmyndigheter, som har rett til å utføre handlinger som ledd i den suverene myndighetsutøvelse, og som handler i denne egenskap,
 - iii. statens eller andre enheters etater eller organer, i den grad de har rett til å utføre og faktisk utfører handlinger som ledd i statens suverene myndighetsutøvelse,
 - iv. statens representanter når de handler i denne egenskap,
 - c) «forretningstransaksjon»:
 - i. enhver forretningsmessig kontrakt eller transaksjon som benyttes ved salg av varer eller levering av tjenester,
 - ii. enhver kontrakt som benyttes ved lån eller andre transaksjoner av finansiell art, herunder enhver garanti- eller erstatningsforpliktelse i forbindelse med slike lån eller transaksjoner,
 - iii. enhver annen kontrakt eller transaksjon av forretningsmessig, næringsmessig, handelsmessig eller yrkesmessig art, men ikke arbeidsavtaler.
2. For å fastslå om en kontrakt eller transaksjon er en «forretningstransaksjon» etter nr. 1 bokstav c), skal det først og fremst tas hensyn til kontraktens eller transaksjonens art, men formålet med den må også tas i betraktning dersom kontrakt- eller transaksjonspartene er blitt enige om det, eller dersom dette formål etter domstolslandets praksis er av betydning for å kunne fastslå at kontrakten eller transaksjonen ikke er av forretningsmessig art.
3. Bestemmelsene i nr. 1 og 2 om begrepsbruken i denne konvensjon får ikke innvirkning på bruken av begrepene eller på den betydning de tillegges i andre internasjonale instrumenter eller i en stats interne lovgivning.

*Article 3***Privileges and immunities not affected by the present Convention**

1. The present Convention is without prejudice to the privileges and immunities enjoyed by a State under international law in relation to the exercise of the functions of:
 - a) its diplomatic missions, consular posts, special missions, missions to international organizations or delegations to organs of international organizations or to international conferences; and
 - b) persons connected with them.
2. The present Convention is without prejudice to privileges and immunities accorded under international law to heads of State *ratione personae*.
3. The present Convention is without prejudice to the immunities enjoyed by a State under international law with respect to aircraft or space objects owned or operated by a State.

*Article 4***Non-retroactivity of the present Convention**

Without prejudice to the application of any rules set forth in the present Convention to which jurisdictional immunities of States and their property are subject under international law independently of the present Convention, the present Convention shall not apply to any question of jurisdictional immunities of States or their property arising in a proceeding instituted against a State before a court of another State prior to the entry into force of the present Convention for the States concerned.

*Part II***Article 5***General principles***State immunity**

A State enjoys immunity, in respect of itself and its property, from the jurisdiction of the courts of another State subject to the provisions of the present Convention.

*Artikkel 3***Privilegier og immunitet som ikke berøres av denne konvensjon**

1. Denne konvensjon berører ikke en stats privilegier og immunitet etter folkeretten i forhold til de funksjoner som utøves av
 - a) statens diplomatiske stasjoner, konsulære stasjoner, midlertidige delegasjoner, delegasjoner ved internasjonale organisasjoner eller internasjonale organisasjoners organer, eller delegasjoner ved internasjonale konferanser, og
 - b) personer tilknyttet disse.
2. Denne konvensjon berører ikke de privilegier og den immunitet som statssjefer i kraft av sin stilling innrømmes etter folkeretten.
3. Denne konvensjon berører ikke en stats immunitet etter folkeretten med hensyn til luftfartøyer eller gjenstander i verdensrommet som eies eller drives av en stat.

*Artikkel 4***Ikke tilbakevirkende kraft**

Uten av det berører anvendelsen av noen regel anført i denne konvensjon som, uavhengig av konvensjonen, gjelder for staters og deres eiendoms immunitet overfor fremmede staters domsmyndighet etter folkeretten, skal denne konvensjon ikke få anvendelse i spørsmål om slik immunitet for stater eller deres eiendom som kommer opp i forbindelse med saker som reises mot en stat ved en domstol i en annen stat før denne konvensjon er trådt i kraft for de berørte staters vedkommende.

*Del II***Alminnelige prinsipper***Artikkel 5***Statsimmunitet**

En stat har, for så vidt gjelder den selv og dens eiendom, immunitet overfor domsmyndigheten i en annen stat som er underlagt bestemmelsene i denne konvensjon.

*Article 6***Modalities for giving effect to State immunity**

1. A State shall give effect to State immunity under article 5 by refraining from exercising jurisdiction in a proceeding before its courts against another State and to that end shall ensure that its courts determine on their own initiative that the immunity of that other State under article 5 is respected.
2. A proceeding before a court of a State shall be considered to have been instituted against another State if that other State:
 - a) is named as a party to that proceeding; or
 - b) is not named as a party to the proceeding but the proceeding in effect seeks to affect the property, rights, interests or activities of that other State.

*Article 7***Express consent to exercise of jurisdiction**

1. A State cannot invoke immunity from jurisdiction in a proceeding before a court of another State with regard to a matter or case if it has expressly consented to the exercise of jurisdiction by the court with regard to the matter or case:
 - a) by international agreement;
 - b) in a written contract; or
 - c) by a declaration before the court or by a written communication in a specific proceeding.
2. Agreement by a State for the application of the law of another State shall not be interpreted as consent to the exercise of jurisdiction by the courts of that other State.

*Article 8***Effect of participation in a proceeding before a court**

1. A State cannot invoke immunity from jurisdiction in a proceeding before a court of another State if it has:
 - a) itself instituted the proceeding; or
 - b) intervened in the proceeding or taken any other step relating to the merits. However, if the State satisfies the court that it could

*Artikkel 6***Nærmere regler for å gi prinsippet om statsimmunitet virkning**

1. En stat skal sørge for at prinsippet om statsimmunitet etter artikkel 5 får virkning ved å avstå fra å utøve domsmyndighet i saker som reises mot en annen stat ved en domstol i førstnevnte stat, og skal for dette formål påse at dens domstoler på eget initiativ fastsetter at den annen stats immunitet etter artikkel 5 skal respekteres.
2. En sak skal anses for å være reist mot en stat ved domstolen i en annen stat dersom førstnevnte stat
 - a) er oppført som part i saken, eller
 - b) ikke er oppført som part i saken, men målet med saken i realiteten er å ramme førstnevnte stats eiendom, rettigheter, interesser eller virksomhet.

*Artikkel 7***Uttrykkelig samtykke til å utøve domsmyndighet**

1. En stat kan ikke påberope seg immunitet overfor domsmyndighet i en sak reist ved en domstol i en annen stat i forbindelse med et anliggende eller et spørsmål dersom den har gitt uttrykkelig samtykke til at domstolen skal utøve domsmyndighet i anliggendet eller spørsmålet
 - a) ved internasjonal overenskomst,
 - b) i en skriftlig kontrakt, eller
 - c) gjennom en erklæring avgitt i retten eller ved skriftlig meddelelse i en konkret sak.
2. Dersom en stat erklærer seg enig i at en annen stats lovgivning skal få anvendelse, skal dette ikke tolkes som at førstnevnte stat samtykker i at den annen stats domstoler utøver domsmyndighet.

*Artikkel 8***Virkning av deltakelse i en rettsak**

1. En stat kan ikke påberope seg immunitet overfor domsmyndighet i en sak reist ved en domstol i en annen stat dersom den
 - a) selv har reist saken, eller
 - b) har intervenert i saken eller tatt andre skritt i forhold til sakens materielle innhold. Dersom staten imidlertid kan godt-

not have acquired knowledge of facts on which a claim to immunity can be based until after it took such a step, it can claim immunity based on those facts, provided it does so at the earliest possible moment.

2. A State shall not be considered to have consented to the exercise of jurisdiction by a court of another State if it intervenes in a proceeding or takes any other step for the sole purpose of:
 - a) invoking immunity; or
 - b) asserting a right or interest in property at issue in the proceeding.
3. The appearance of a representative of a State before a court of another State as a witness shall not be interpreted as consent by the former State to the exercise of jurisdiction by the court.
4. Failure on the part of a State to enter an appearance in a proceeding before a court of another State shall not be interpreted as consent by the former State to the exercise of jurisdiction by the court.

Article 9

Counterclaims

1. A State instituting a proceeding before a court of another State cannot invoke immunity from the jurisdiction of the court in respect of any counterclaim arising out of the same legal relationship or facts as the principal claim.
2. A State intervening to present a claim in a proceeding before a court of another State cannot invoke immunity from the jurisdiction of the court in respect of any counterclaim arising out of the same legal relationship or facts as the claim presented by the State.
3. A State making a counterclaim in a proceeding instituted against it before a court of another State cannot invoke immunity from the jurisdiction of the court in respect of the principal claim.

gjøre overfor domstolen at den ikke kunne ha fått kjennskap til det faktum som kan legges til grunn for en påstand om immunitet, før etter at den hadde tatt slike skritt, kan den påberope seg immunitet med grunnlag i dette faktum, forutsatt at den gjør det så snart som mulig.

2. En stat skal ikke anses for å ha gitt samtykke til at en domstol i en annen stat utøver domsmyndighet, dersom den intervenserer i en sak eller tar andre skritt utelukkende i den hensikt å
 - a) påberope seg immunitet, eller
 - b) gjøre gjeldende en rettighet eller eierinteresse i eiendom saken gjelder.
3. Dersom en representant for en stat møter for domstolen i en annen stat i egenskap av vitne, skal dette ikke tolkes som at førstnevnte stat samtykker i at domstolen utøver domsmyndighet.
4. Dersom en stat unnlater å inngi tilsvaret i en sak reist ved en domstol i en annen stat, skal dette ikke tolkes som at førstnevnte stat samtykker i at domstolen utøver domsmyndighet.

Artikkel 9

Motkrav

1. En stat som reiser sak ved en domstol i en annen stat, kan ikke påberope seg immunitet overfor dennes domsmyndighet med hensyn til eventuelle motkrav reist med grunnlag i samme rettsforhold eller faktum som hovedkravet.
2. En stat som intervenserer i den hensikt å gjøre gjeldende et krav i en sak reist ved en domstol i en annen stat, kan ikke påberope seg immunitet overfor dennes domsmyndighet med hensyn til eventuelle motkrav reist med grunnlag i samme rettsforhold eller faktum som det krav staten har gjort gjeldende.
3. En stat som reiser motkrav i en sak reist mot staten ved en domstol i en annen stat, kan ikke påberope seg immunitet overfor dennes domsmyndighet med hensyn til hovedkravet.

*Part III***Proceedings in which State immunity cannot be invoked***Article 10***Commercial transactions**

1. If a State engages in a commercial transaction with a foreign natural or juridical person and, by virtue of the applicable rules of private international law, differences relating to the commercial transaction fall within the jurisdiction of a court of another State, the State cannot invoke immunity from that jurisdiction in a proceeding arising out of that commercial transaction.
2. Paragraph 1 does not apply:
 - a) in the case of a commercial transaction between States; or
 - b) if the parties to the commercial transaction have expressly agreed otherwise.
3. Where a State enterprise or other entity established by a State which has an independent legal personality and is capable of:
 - a) suing or being sued; and
 - b) acquiring, owning or possessing and disposing of property, including property which that State has authorized it to operate or manage,

is involved in a proceeding which relates to a commercial transaction in which that entity is engaged, the immunity from jurisdiction enjoyed by that State shall not be affected.

*Article 11***Contracts of employment**

1. Unless otherwise agreed between the States concerned, a State cannot invoke immunity from jurisdiction before a court of another State which is otherwise competent in a proceeding which relates to a contract of employment between the State and an individual for work performed or to be performed, in whole or in part, in the territory of that other State.
2. Paragraph 1 does not apply if:
 - a) the employee has been recruited to perform particular functions in the exercise of governmental authority;
 - b) the employee is:
 - i. a diplomatic agent, as defined in the

*Del III***Saker der statsimmunitet ikke kan påberopes***Artikkel 10***Forretningstransaksjoner**

1. Dersom en stat deltar i en forretningstransaksjon sammen med utenlandske fysiske eller juridiske personer, og dersom eventuelle tvister oppstår i forbindelse med forretningstransaksjonen, etter gjeldende internasjonale privatrettslige regler, hører inn under en annen stats domsmyndighet, kan staten ikke påberope seg immunitet overfor slik domsmyndighet i saker reist med grunnlag i vedkommende forretningstransaksjon.
2. Nr. 1 får ikke anvendelse
 - a) ved forretningstransaksjoner mellom stater, eller
 - b) dersom partene i forretningstransaksjonen uttrykkelig er blitt enige om noe annet.
3. Dersom et statsforetak eller et annet statlig selskap som er et selvstendig rettssubjekt og har rettsevne til
 - a) å opptre som part i rettssaker, og
 - b) å erverve, eie eller besitte og avhende eiendom, herunder eiendom som vedkommende stat har gitt det fullmakt til å drive eller forvalte,

blir innblandet i en sak i forbindelse med en forretningstransaksjon selskapet deltar i, skal dette ikke få betydning for den immunitet vedkommende stat har overfor fremmede staters domsmyndighet.

*Artikkel 11***Arbeidsavtaler**

1. Med mindre annet er avtalt mellom de berørte stater, kan en stat ikke påberope seg immunitet overfor domsmyndighet ved en annen stats domstol som for øvrig er kompetent, i saker som gjelder arbeidsavtaler mellom staten og enkeltpersoner i forbindelse med lønnsarbeid som helt eller delvis utføres eller skal utføres på den annen stats territorium.
2. Nr. 1 får ikke anvendelse
 - a) dersom arbeidstakeren er blitt ansatt for å utføre visse oppgaver som ledd i den offentlige myndighetsutøvelse,
 - b) dersom arbeidstakeren
 - i. er diplomatisk representant, som defi-

- Vienna Convention on Diplomatic Relations of 1961;
- ii. a consular officer, as defined in the Vienna Convention on Consular Relations of 1963;
 - iii. a member of the diplomatic staff of a permanent mission to an international organization or of a special mission, or is recruited to represent a State at an international conference; or
 - iv. any other person enjoying diplomatic immunity;
- c) the subject-matter of the proceeding is the recruitment, renewal of employment or reinstatement of an individual;
 - d) the subject-matter of the proceeding is the dismissal or termination of employment of an individual and, as determined by the head of State, the head of Government or the Minister for Foreign Affairs of the employer State, such a proceeding would interfere with the security interests of that State;
 - e) the employee is a national of the employer State at the time when the proceeding is instituted, unless this person has the permanent residence in the State of the forum; or
 - f) the employer State and the employee have otherwise agreed in writing, subject to any considerations of public policy conferring on the courts of the State of the forum exclusive jurisdiction by reason of the subject-matter of the proceeding.
- nernt i Wien-konvensjonen om diplomatisk samkvem fra 1961,
 - ii. er konsulær tjenestemann, som definert i Wien-konvensjonen om konsulært samkvem fra 1963,
 - iii. tilhører det diplomatiske personalet ved en fast delegasjon ved en internasjonal organisasjon eller ved en midlertidig delegasjon, eller er ansatt for å representere staten på en internasjonal konferanse, eller
 - iv. på annet vis nyter diplomatisk immunitet,
- c) dersom saken gjelder rekruttering av, fornyelse av ansettelsesforholdet til eller gjeninnsetting i stilling av en person,
 - d) dersom saken gjelder en persons avskjedigelse eller oppsigelse og en slik sak etter statssjefen, regjeringssjefen eller utenriksministeren i arbeidsgiverstatens oppfatning vil komme i konflikt med vedkommende stats sikkerhetsinteresser,
 - e) dersom arbeidstakeren er borger av arbeidsgiverstaten på det tidspunkt saken blir reist, med mindre vedkommende har fast bopel i den annen stat, eller
 - f) dersom arbeidsgiverstaten og arbeidstakeren skriftlig har avtalt noe annet, med mindre den annen stats domstoler av hensyn til rettsoppfatningen i landet tillegges eksklusiv domsmyndighet grunnet sakens gjenstand.

Article 12

Personal injuries and damage to property

Unless otherwise agreed between the States concerned, a State cannot invoke immunity from jurisdiction before a court of another State which is otherwise competent in a proceeding which relates to pecuniary compensation for death or injury to the person, or damage to or loss of tangible property, caused by an act or omission which is alleged to be attributable to the State, if the act or omission occurred in whole or in part in the territory of that other State and if the author of the act or omission was present in that territory at the time of the act or omission.

Artikkel 12

Personskade og tingsskade

Med mindre annet er avtalt mellom de berørte stater, kan en stat ikke påberope seg immunitet overfor domsmyndighet ved en annen stats domstol som for øvrig er kompetent, i saker som gjelder økonomisk erstatning som følge av dødsfall eller personskade eller skade på eller tap av materielle eiendeler forårsaket av en handling eller unnlattelse som staten påstås å være skyld i, dersom handlingen eller unnlattelsen helt eller delvis fant sted på den annen stats territorium, og dersom vedkommende som handlet eller unnløt å handle, befant seg på det angitte territorium på det tidspunkt handlingen eller unnlattelsen fant sted.

*Article 13***Ownership, possession and use of property**

Unless otherwise agreed between the States concerned, a State cannot invoke immunity from jurisdiction before a court of another State which is otherwise competent in a proceeding which relates to the determination of:

- a) any right or interest of the State in, or its possession or use of, or any obligation of the State arising out of its interest in, or its possession or use of, immovable property situated in the State of the forum;
- b) any right or interest of the State in movable or immovable property arising by way of succession, gift or bona vacantia; or
- c) any right or interest of the State in the administration of property, such as trust property, the estate of a bankrupt or the property of a company in the event of its winding up.

*Article 14***Intellectual and industrial property**

Unless otherwise agreed between the States concerned, a State cannot invoke immunity from jurisdiction before a court of another State which is otherwise competent in a proceeding which relates to:

- a) the determination of any right of the State in a patent, industrial design, trade name or business name, trademark, copyright or any other form of intellectual or industrial property which enjoys a measure of legal protection, even if provisional, in the State of the forum; or
- b) an alleged infringement by the State, in the territory of the State of the forum, of a right of the nature mentioned in subparagraph (a) which belongs to a third person and is protected in the State of the forum.

*Article 15***Participation in companies or other collective bodies**

1. A State cannot invoke immunity from jurisdiction before a court of another State which is otherwise competent in a proceeding which relates to its participation in a company or other collective body, whether incorporated or unincorporated, being a proceeding concerning the relationship between the State and the

*Artikkel 13***Rettigheter i eller besittelse eller bruk av eiendom**

Med mindre annet er avtalt mellom de berørte stater, kan en stat ikke påberope seg immunitet overfor domsmyndighet ved en annen stats domstol som for øvrig er kompetent, i saker som gjelder fastlegging av

- a) statens rettigheter eller eierinteresser i eller dens besittelse eller bruk av, eller statens forpliktelser som følge av dens eierinteresser i eller dens besittelse eller bruk av, fast eiendom som befinner seg i den annen stat,
- b) statens rettigheter eller eierinteresser i løsøre eller fast eiendom som skriver seg fra suksessjon, gave eller arv, eller
- c) statens rettigheter eller eierinteresser i forbindelse med eiendomsforvaltning, for eksempel forvaltning av stiftelsers eiendom, konkursbo eller bo ved selskapsavvikling.

*Artikkel 14***Immaterielle og industrielle rettigheter**

Med mindre annet er avtalt mellom de berørte stater, kan en stat ikke påberope seg immunitet overfor domsmyndighet ved en annen stats domstol som for øvrig er kompetent, i saker som gjelder

- a) fastlegging av statens rettigheter til patenter, industrielle mønstre, firmamerker eller firmanavn, varemerker, opphavsrett eller andre former for immaterielle eller industrielle rettigheter som nyter en viss, om enn midlertidig, rettsbeskyttelse i den annen stat, eller
- b) en påstått krenkelse fra statens side på den annen stats territorium av en rettighet av det slag som er nevnt i bokstav a), når denne rettighet tilhører tredjemann og er beskyttet i den annen stat.

*Artikkel 15***Deltakelse i selskaper eller andre kollektive grupper**

1. En stat kan ikke påberope seg immunitet overfor domsmyndighet ved en annen stats domstol som for øvrig er kompetent, i saker som gjelder statens deltakelse i et selskap eller en annen kollektiv gruppe, enten den er registrert eller ikke, idet slike saker angår forholdet mellom staten og gruppen eller mellom staten og

body or the other participants therein, provided that the body:

- a) has participants other than States or international organizations; and
 - b) is incorporated or constituted under the law of the State of the forum or has its seat or principal place of business in that State.
2. A State can, however, invoke immunity from jurisdiction in such a proceeding if the States concerned have so agreed or if the parties to the dispute have so provided by an agreement in writing or if the instrument establishing or regulating the body in question contains provisions to that effect.

Article 16

Ships owned or operated by a State

1. Unless otherwise agreed between the States concerned, a State which owns or operates a ship cannot invoke immunity from jurisdiction before a court of another State which is otherwise competent in a proceeding which relates to the operation of that ship if, at the time the cause of action arose, the ship was used for other than government non-commercial purposes.
2. Paragraph 1 does not apply to warships, or naval auxiliaries, nor does it apply to other vessels owned or operated by a State and used, for the time being, only on government non-commercial service.
3. Unless otherwise agreed between the States concerned, a State cannot invoke immunity from jurisdiction before a court of another State which is otherwise competent in a proceeding which relates to the carriage of cargo on board a ship owned or operated by that State if, at the time the cause of action arose, the ship was used for other than government non-commercial purposes.
4. Paragraph 3 does not apply to any cargo carried on board the ships referred to in paragraph 2, nor does it apply to any cargo owned by a State and used or intended for use exclusively for government non-commercial purposes.
5. States may plead all measures of defence, prescription and limitation of liability which are available to private ships and cargoes and their owners.

gruppens øvrige deltakere, forutsatt at gruppen

- a) har deltakere som ikke er stater eller internasjonale organisasjoner, og
 - b) er registrert eller stiftet i henhold til lovgivningen i den annen stat eller har sitt hovedkvarter eller hovedforetak i denne staten.
2. En stat kan likevel påberope seg immunitet overfor domsmyndighet i slike saker dersom de berørte stater er blitt enige om det, eller dersom partene i tvisten har fastsatt dette ved skriftlig avtale, eller dersom dokumentet som oppretter eller regulerer virksomheten til vedkommende gruppe, inneholder bestemmelser om dette.

Artikkel 16

Skip som eies eller drives av en stat

1. Med mindre annet er avtalt mellom de berørte stater, kan en stat som eier eller driver et skip, ikke påberope seg immunitet overfor domsmyndighet ved en annen stats domstol som for øvrig er kompetent, i saker som gjelder driften av det aktuelle skipet dersom skipet på det tidspunkt saksgrunnlaget oppsto, ble benyttet i annet enn statlig, ikke-kommersielt øyemed.
2. Nr. 1 får ikke anvendelse på krigsskip eller marinehjelpesfartøyer, og heller ikke på andre statseide eller statsdrevne fartøyer som på det aktuelle tidspunkt benyttes utelukkende i statlig, ikke-kommersiell tjeneste.
3. Med mindre annet er avtalt mellom de berørte stater, kan en stat ikke påberope seg immunitet overfor domsmyndighet ved en annen stats domstol som for øvrig er kompetent, i saker som gjelder frakt av last om bord i skip som eies eller drives av vedkommende stat, dersom skipet på det tidspunkt saksgrunnlaget oppsto, ble benyttet i annet enn statlig, ikke-kommersielt øyemed.
4. Nr. 3 får ikke anvendelse på last som fraktes om bord i skip som nevnt i nr. 2, og heller ikke på last som eies av en stat, og som brukes eller er tenkt brukt utelukkende i statlig, ikke-kommersielt øyemed.
5. Stater kan påberope seg enhver anførsel for å bestride, hevde foreldet eller begrense erstatningsansvar som kan gjøres gjeldende for privateide skip og for privateid last og av deres eiere.

6. If in a proceeding there arises a question relating to the government and non-commercial character of a ship owned or operated by a State or cargo owned by a State, a certificate signed by a diplomatic representative or other competent authority of that State and communicated to the court shall serve as evidence of the character of that ship or cargo.

Article 17

Effect of an arbitration agreement

If a State enters into an agreement in writing with a foreign natural or juridical person to submit to arbitration differences relating to a commercial transaction, that State cannot invoke immunity from jurisdiction before a court of another State which is otherwise competent in a proceeding which relates to:

- a) the validity, interpretation or application of the arbitration agreement;
 - b) the arbitration procedure; or
 - c) the confirmation or the setting aside of the award,
- unless the arbitration agreement otherwise provides.

Part IV

State immunity from measures of constraint in connection with proceedings before a court

Article 18

State immunity from pre-judgment measures of constraint

No pre-judgment measures of constraint, such as attachment or arrest, against property of a State may be taken in connection with a proceeding before a court of another State unless and except to the extent that:

- a) the State has expressly consented to the taking of such measures as indicated:
 - i. by international agreement;
 - ii. by an arbitration agreement or in a written contract; or
 - iii. by a declaration before the court or by a written communication after a dispute between the parties has arisen; or
- b) the State has allocated or earmarked property for the satisfaction of the claim which is the object of that proceeding.

6. Dersom det i en sak reises tvil om et statseid eller statsdrevet skip eller last som eies av en stat, faktisk blir benyttet i statlig og ikke-kommersielt øyemed, skal en bekreftelse oversendt domstolen tjene som bevis på at skipet eller lasten blir benyttet i slikt øyemed, når den er undertegnet av en diplomatisk representant for eller annen kompetent myndighet i vedkommende stat.

Artikkel 17

Virkning av voldgiftsavtaler

Dersom en stat inngår skriftlig avtale med en utenlandsk fysisk eller juridisk person i den hensikt å henvide tvister som måtte oppstå i forbindelse med en forretningstransaksjon, til voldgift, kan vedkommende stat ikke påberope seg immunitet overfor domsmyndighet ved en annen stats domstol som for øvrig er kompetent, i saker som gjelder

- a) voldgiftsavtalens gyldighet, tolkning eller anvendelse,
 - b) voldgiftsproseduren, eller
 - c) stadfesting eller opphevelse av voldgiftskjennelsen,
- med mindre annet er fastsatt i voldgiftsavtalen.

Del IV

Statsimmunitet overfor anvendelse av tvangsmidler i forbindelse med rettssaker

Artikkel 18

Statsimmunitet overfor anvendelse av tvangsmidler før domsavsigelse

Det må ikke anvendes tvangsmidler, som beslag eller arrest, mot en stats eiendom før det er avsagt dom i forbindelse med en sak reist ved en domstol i en annen stat, med mindre og unntatt i den utstrekning

- a) staten har gitt uttrykkelig samtykke til at slike midler kan anvendes som angitt,
 - i. ved internasjonal overenskomst,
 - ii. gjennom en voldgiftsavtale eller i en skriftlig kontrakt, eller
 - iii. gjennom en erklæring avgitt i retten eller ved skriftlig meddelelse etter at det er oppstått tvist mellom partene, eller
- b) staten har avsatt eller øremerket eiendom med henblikk på å innfri kravet som ligger til grunn for vedkommende sak.

*Article 19***State immunity from post-judgment measures of constraint**

No post-judgment measures of constraint, such as attachment, arrest or execution, against property of a State may be taken in connection with a proceeding before a court of another State unless and except to the extent that:

- a) the State has expressly consented to the taking of such measures as indicated:
 - i. by international agreement;
 - ii. by an arbitration agreement or in a written contract; or
 - iii. by a declaration before the court or by a written communication after a dispute between the parties has arisen; or
- b) the State has allocated or earmarked property for the satisfaction of the claim which is the object of that proceeding; or
- c) it has been established that the property is specifically in use or intended for use by the State for other than government non-commercial purposes and is in the territory of the State of the forum, provided that post-judgment measures of constraint may only be taken against property that has a connection with the entity against which the proceeding was directed.

*Article 20***Effect of consent to jurisdiction to measures of constraint**

Where consent to the measures of constraint is required under articles 18 and 19, consent to the exercise of jurisdiction under article 7 shall not imply consent to the taking of measures of constraint.

*Article 21***Specific categories of property**

1. The following categories, in particular, of property of a State shall not be considered as property specifically in use or intended for use by the State for other than government non-commercial purposes under article 19, subparagraph (c):
 - a) property, including any bank account, which is used or intended for use in the performance of the functions of the diplomatic mission of the State or its consular posts, special missions, missions to international organizations or delegations to organs of

*Artikkel 19***Statsimmunitet overfor anvendelse av tvangsmidler etter domsavsigelse**

Det må ikke anvendes tvangsmidler, som beslag, arrest eller utlegg, mot en stats eiendom etter at det er avsagt dom i forbindelse med en sak reist ved en domstol i en annen stat, med mindre og unntatt i den utstrekning

- a) staten har gitt uttrykkelig samtykke til at slike midler kan anvendes som angitt,
 - i. ved internasjonal overenskomst,
 - ii. gjennom en voldgiftsavtale eller i en skriftlig kontrakt, eller
 - iii. gjennom en erklæring avgitt i retten eller ved skriftlig meddelelse etter at det er oppstått tvist mellom partene, eller
- b) staten har avsatt eller øremerket eiendom med henblikk på å innfri kravet som ligger til grunn for vedkommende sak, eller
- c) det fastslås at staten spesifikt bruker eller tenker å bruke eiendommen i annet enn statlig, ikke-kommersielt øyemed, og at eiendommen befinner seg på den annen stats territorium, med den begrensning at tvangsmidler etter domsavsigelse kan anvendes bare mot eiendom som har tilknytning til enheten søksmålet ble rettet mot.

*Artikkel 20***Virkning av samtykke til å utøve domsmyndighet i forhold til tvangsmidler**

Når det etter artikkel 18 og 19 kreves samtykke for å anvende tvangsmidler, skal samtykke til å utøve domsmyndighet etter artikkel 7 ikke innebære samtykke til at slike midler kan anvendes.

*Artikkel 21***Spesifikke kategorier av eiendom**

1. Særlig følgende kategorier av statlig eiendom skal ikke anses som eiendom som staten spesifikt bruker eller tenker å bruke i annet enn statlig, ikke-kommersielt øyemed etter artikkel 19 bokstav c):
 - a) eiendom, herunder bankkonti, som brukes eller er tenkt brukt i arbeidet ved statens diplomatiske eller konsulære stasjoner, midlertidige delegasjoner, delegasjoner ved internasjonale organisasjoner eller internasjonale organisasjoners organer,

- international organizations or to international conferences;
- b) property of a military character or used or intended for use in the performance of military functions;
 - c) property of the central bank or other monetary authority of the State;
 - d) property forming part of the cultural heritage of the State or part of its archives and not placed or intended to be placed on sale;
 - e) property forming part of an exhibition of objects of scientific, cultural or historical interest and not placed or intended to be placed on sale.
2. Paragraph 1 is without prejudice to article 18 and article 19, subparagraphs (a) and (b).

*Part V***Miscellaneous provisions***Article 22***Service of process**

1. Service of process by writ or other document instituting a proceeding against a State shall be effected:
 - a) in accordance with any applicable international convention binding on the State of the forum and the State concerned; or
 - b) in accordance with any special arrangement for service between the claimant and the State concerned, if not precluded by the law of the State of the forum; or
 - c) in the absence of such a convention or special arrangement:
 - i. by transmission through diplomatic channels to the Ministry of Foreign Affairs of the State concerned; or
 - ii. by any other means accepted by the State concerned, if not precluded by the law of the State of the forum.
2. Service of process referred to in paragraph 1 (c) (i) is deemed to have been effected by receipt of the documents by the Ministry of Foreign Affairs.
3. These documents shall be accompanied, if necessary, by a translation into the official language, or one of the official languages, of the State concerned.
4. Any State that enters an appearance on the merits in a proceeding instituted against it may

eller delegasjoner ved internasjonale konferanser,

- b) eiendom av militær art eller eiendom som brukes eller er tenkt brukt ved utøvelse av militære funksjoner,
 - c) eiendom som tilhører sentralbanken eller en annen pengepolitisk myndighet i staten,
 - d) eiendom som inngår i statens kulturminner eller i dens arkiver, og som ikke er eller tenkes lagt ut til salg,
 - e) eiendom som inngår i utstillinger av gjenstander av vitenskapelig, kulturmessig eller historisk interesse, og som ikke er eller tenkes lagt ut til salg.
2. Bestemmelsene i nr. 1 er uten betydning for bestemmelsene i artikkel 18 og artikkel 19 bokstav a) og b).

*Del V***Øvrige bestemmelser***Artikkel 22***Forkynnelse**

1. Forkynnelse av stevning eller annet dokument om saksanlegg mot en stat, skal finne sted
 - a) I samsvar med en gjeldende internasjonal konvensjon som er bindende for den berørte stat og for den stat der saken reises, eller
 - b) i samsvar med egen avtale om forkynnelse inngått mellom saksøker og den berørte stat, med mindre lovgivningen i den stat der saken reises, er til hinder for dette, eller,
 - c) dersom det ikke foreligger en slik konvensjon eller egen avtale,
 - i. gjennom diplomatiske kanaler til den berørte stats utenriksministerium, eller
 - ii. på annen måte den berørte stat godtar, med mindre lovgivningen i den stat der saken reises, er til hinder for dette.
2. Forkynnelse som nevnt i nr. 1 bokstav c) i) anses for å ha funnet sted når utenriksministeriet har mottatt dokumentene.
3. Disse dokumentene skal om nødvendig ledsages av en oversettelse til det offisielle språket eller ett av de offisielle språkene i den berørte stat.
4. En stat som foretar en prosesshandling knyttet til det materielle innhold i en sak reist mot ved-

not thereafter assert that service of process did not comply with the provisions of paragraphs 1 and 3.

Article 23

Default judgment

1. A default judgment shall not be rendered against a State unless the court has found that:
 - a) the requirements laid down in article 22, paragraphs 1 and 3, have been complied with;
 - b) a period of not less than four months has expired from the date on which the service of the writ or other document instituting a proceeding has been effected or deemed to have been effected in accordance with article 22, paragraphs 1 and 2; and
 - c) the present Convention does not preclude it from exercising jurisdiction.
2. A copy of any default judgment rendered against a State, accompanied if necessary by a translation into the official language or one of the official languages of the State concerned, shall be transmitted to it through one of the means specified in article 22, paragraph 1, and in accordance with the provisions of that paragraph.
3. The time-limit for applying to have a default judgment set aside shall not be less than four months and shall begin to run from the date on which the copy of the judgment is received or is deemed to have been received by the State concerned.

Article 24

Privileges and immunities during court proceedings

1. Any failure or refusal by a State to comply with an order of a court of another State enjoining it to perform or refrain from performing a specific act or to produce any document or disclose any other information for the purposes of a proceeding shall entail no consequences other than those which may result from such conduct in relation to the merits of the case. In particular, no fine or penalty shall be imposed on the State by reason of such failure or refusal.
2. A State shall not be required to provide any security, bond or deposit, however described,

kommende stat, kan ikke senere gjøre gjeldende at forkynnelse ikke har funnet sted i samsvar med bestemmelsene i nr. 1 og 3.

Artikkel 23

Uteblivelsesdom

1. Det skal ikke avsies uteblivelsesdom mot en stat med mindre domstolen fastslår
 - a) at kravene fastsatt i artikkel 22 nr. 1 og 3 er innfridd,
 - b) at det er gått minst fire måneder regnet fra den dag stevning eller andre dokumenter om saksanlegg er forkynt eller anses for å være forkynt i samsvar med artikkel 22 nr. 1 og 2, og
 - c) at denne konvensjon ikke er til hinder for at domstolen kan utøve domsmyndighet.
2. Et eksemplar av en uteblivelsesdom avsagt mot en stat, om nødvendig ledsaget av en oversettelse til det offisielle språket eller ett av de offisielle språkene i den berørte stat, skal oversendes staten på en av de måtene som er angitt i artikkel 22 nr. 1, og i samsvar med bestemmelsene i nevnte nummer.
3. Fristen for å fremsette begjæring om å få uteblivelsesdommen opphevet skal være minst fire måneder, og skal løpe fra den dag den berørte stat har mottatt eller anses for å ha mottatt et eksemplar av dommen.

Artikkel 24

Privilegier og immunitet under rettsforhandlinger

1. Dersom en stat unnlater eller nekter å rette seg etter en kjennelse avsagt ved en annen stats domstol der førstnevnte stat pålegges å utføre eller avstå fra å utføre en bestemt handling eller å legge fram dokumentasjon eller annen informasjon til bruk i en sak, skal dette ikke kunne få konsekvenser for annet enn sakens materielle innhold. Især skal staten ikke kunne ilegges bøter eller straff på grunnlag av slik unnlattelse eller slikt nekt.
2. En stat kan ikke pålegges å stille sikkerhet, garanti eller pant, uansett betegnelse, som garanti for betaling av saksomkostninger i

to guarantee the payment of judicial costs or expenses in any proceeding to which it is a respondent party before a court of another State.

saker der den opptrer som saksøkt part ved en annen stats domstol.

Part VI

Final clauses

Article 25

Annex

The annex to the present Convention forms an integral part of the Convention.

Article 26

Other international agreements

Nothing in the present Convention shall affect the rights and obligations of States Parties under existing international agreements which relate to matters dealt with in the present Convention as between the parties to those agreements.

Article 27

Settlement of disputes

1. States Parties shall endeavour to settle disputes concerning the interpretation or application of the present Convention through negotiation.
2. Any dispute between two or more States Parties concerning the interpretation or application of the present Convention which cannot be settled through negotiation within six months shall, at the request of any of those States Parties, be submitted to arbitration. If, six months after the date of the request for arbitration, those States Parties are unable to agree on the organization of the arbitration, any of those States Parties may refer the dispute to the International Court of Justice by request in accordance with the Statute of the Court.
3. Each State Party may, at the time of signature, ratification, acceptance or approval of, or accession to, the present Convention, declare that it does not consider itself bound by paragraph 2. The other States Parties shall not be bound by paragraph 2 with respect to any State Party which has made such a declaration.
4. Any State Party that has made a declaration in accordance with paragraph 3 may at any time withdraw that declaration by notification to the Secretary-General of the United Nations.

Del VI

Sluttbestemmelser

Artikkel 25

Vedlegg

Vedlegget til denne konvensjon er en integrert del av konvensjonen.

Artikkel 26

Andre internasjonale overenskomster

Ingen bestemmelse i denne konvensjon skal innvirke på statspartenes rettigheter eller forpliktelser etter gjeldende internasjonale overenskomster som angår forhold mellom partene i disse overenskomster som også omhandles i denne konvensjon.

Artikkel 27

Tvisteløsning

1. Statspartene skal bestrebe seg på å løse tvister om tolkning eller anvendelse av denne konvensjon ved forhandling.
2. Enhver tvist mellom to eller flere statsparter om tolkningen eller anvendelsen av denne konvensjon som ikke lar seg løse ved forhandling innen seks måneder, skal på anmodning fra en av disse statsparter henvises til voldgift. Der som statspartene ikke er blitt enige om organiseringen av voldgiftsretten senest seks måneder etter at anmodning om voldgift ble fremsatt, kan hver av statspartene bringe tvisten inn for Den internasjonale domstol ved begjæring i samsvar med Domstolens vedtekter.
3. Hver statspart kan når den undertegner, ratifiserer, godtar, godkjenner eller tiltrer denne konvensjon, erklære at den ikke anser seg bundet av nr. 2 i denne artikkel. De øvrige statspartene skal ikke være bundet av nr. 2 i forhold til statsparter som har avgitt slik erklæring.
4. Enhver statspart som har avgitt erklæring i samsvar med nr. 3 i denne artikkel, kan når som helst trekke erklæringen tilbake ved underretning til De forente nasjoners generalsekretær.

*Article 28***Signature**

The present Convention shall be open for signature by all States until 17 January 2007, at United Nations Headquarters, New York.

*Article 29***Ratification, acceptance, approval or accession**

1. The present Convention shall be subject to ratification, acceptance or approval.
2. The present Convention shall remain open for accession by any State.
3. The instruments of ratification, acceptance, approval or accession shall be deposited with the Secretary-General of the United Nations.

*Article 30***Entry into force**

1. The present Convention shall enter into force on the thirtieth day following the date of deposit of the thirtieth instrument of ratification, acceptance, approval or accession with the Secretary-General of the United Nations.
2. For each State ratifying, accepting, approving or acceding to the present Convention after the deposit of the thirtieth instrument of ratification, acceptance, approval or accession, the Convention shall enter into force on the thirtieth day after the deposit by such State of its instrument of ratification, acceptance, approval or accession.

*Article 31***Denunciation**

1. Any State Party may denounce the present Convention by written notification to the Secretary-General of the United Nations.
2. Denunciation shall take effect one year following the date on which notification is received by the Secretary-General of the United Nations. The present Convention shall, however, continue to apply to any question of jurisdictional immunities of States or their property arising in a proceeding instituted against a State before a court of another State prior to the date on which the denunciation takes effect for any of the States concerned.

*Artikkel 28***Undertegning**

Denne konvensjon skal være åpen for undertegning av alle stater; undertegning finner sted ved De forente nasjoners hovedkvarter i New York fram til 17. januar 2007.

*Artikkel 29***Ratifikasjon, godtakelse, godkjenning eller tiltredelse**

1. Denne konvensjon skal ratifiseres, godtas eller godkjennes.
2. Denne konvensjon skal være åpen for tiltredelse av alle stater.
3. Ratifikasjons-, godtakelses-, godkjennings- eller tiltredelsesdokumentene skal deponeres hos De forente nasjoners generalsekretær.

*Artikkel 30***Ikrafttredelse**

1. Denne konvensjon trer i kraft den trettiende dag etter den dag det trettiende ratifikasjons-, godtakelses-, godkjennings- eller tiltredelsesdokumentet er deponert hos De forente nasjoners generalsekretær.
2. For hver stat som ratifiserer, godtar, godkjenner eller tiltrer denne konvensjon etter at det trettiende ratifikasjons-, godtakelses-, godkjennings- eller tiltredelsesdokumentet er deponert, trer konvensjonen i kraft den trettiende dag etter at vedkommende stat har deponert sitt ratifikasjons-, godtakelses-, godkjennings- eller tiltredelsesdokument.

*Artikkel 31***Oppsigelse**

1. Enhver statspart kan si opp denne konvensjon ved skriftlig underretning til De forente nasjoners generalsekretær.
2. Oppsigelsen får virkning ett år etter den dag De forente nasjoners generalsekretær har mottatt underretning. Denne konvensjon skal likevel fortsatt få anvendelse i spørsmål om immunitet for stater eller deres eiendom overfor fremmede staters domsmyndighet som kommer opp i forbindelse med saker som reises mot en stat ved en domstol i en annen stat før den dag oppsigelsen får virkning for noen av de berørte stater.

3. The denunciation shall not in any way affect the duty of any State Party to fulfil any obligation embodied in the present Convention to which it would be subject under international law independently of the present Convention.

Article 32

Depositary and notifications

1. The Secretary-General of the United Nations is designated the depositary of the present Convention.
2. As depositary of the present Convention, the Secretary-General of the United Nations shall inform all States of the following:
 - a) signatures of the present Convention and the deposit of instruments of ratification, acceptance, approval or accession or notifications of denunciation, in accordance with articles 29 and 31;
 - b) the date on which the present Convention will enter into force, in accordance with article 30;
 - c) any acts, notifications or communications relating to the present Convention.

Article 33

Authentic texts

The Arabic, Chinese, English, French, Russian and Spanish texts of the present Convention are equally authentic.

IN WITNESS WHEREOF, the undersigned, being duly authorized thereto by their respective Governments, have signed this Convention opened for signature at United Nations Headquarters in New York on 17 January 2005.

Annex to the Convention

Understandings with respect to certain provisions of the Convention

The present annex is for the purpose of setting out understandings relating to the provisions concerned.

With respect to article 10

The term «immunity» in article 10 is to be understood in the context of the present Convention as a whole.

3. Oppsigelsen skal på ingen måte berøre den plikt en statspart har til å oppfylle de forpliktelser som er nedfelt i denne konvensjon, og som den, uavhengig av konvensjonen, er bundet av etter folkeretten.

Artikkel 32

Depositar og underretning

1. De forente nasjoners generalsekretær er utpekt til depositar for denne konvensjon.
2. I egenskap av depositar for denne konvensjon skal De forente nasjoners generalsekretær underrette alle stater om følgende:
 - a) undertegninger av denne konvensjon og deponering av ratifikasjons-, godtakelses-, godkjenning- eller tiltredelsesdokumenter eller underretninger om oppsigelse, i samsvar med artikkel 29 og 31,
 - b) datoen da denne konvensjon trer i kraft i samsvar med artikkel 30,
 - c) enhver handling, underretning eller meddelelse i forbindelse med denne konvensjon.

Artikkel 33

Autentiske tekster

Denne konvensjons arabiske, engelske, franske, kinesiske, russiske og spanske tekst har samme gyldighet.

SOM BEKREFTELSE PÅ DETTE har de undertegnede, som av sine regjeringer er gitt behørig fullmakt til det, undertegnet denne konvensjon, som ble åpnet for undertegning ved De forente nasjoners hovedkvarter i New York 17. januar 2005.

Vedlegg til konvensjonen

Forståelse med hensyn til visse bestemmelser i konvensjonen

Hensikten med dette vedlegg er å fastsette hvordan de berørte bestemmelsene skal forstås.

Med hensyn til artikkel 10

Uttrykket «immunitet» i artikkel 10 skal forstås i kontekst av konvensjonen som en helhet.

Artikkel 10 nr. 3 foregriper ikke spørsmålet

Article 10, paragraph 3, does not prejudice the question of «piercing the corporate veil», questions relating to a situation where a State entity has deliberately misrepresented its financial position or subsequently reduced its assets to avoid satisfying a claim, or other related issues.

With respect to article 11

The reference in article 11, paragraph 2 (d), to the «security interests» of the employer State is intended primarily to address matters of national security and the security of diplomatic missions and consular posts.

Under article 41 of the 1961 Vienna Convention on Diplomatic Relations and article 55 of the 1963 Vienna Convention on Consular Relations, all persons referred to in those articles have the duty to respect the laws and regulations, including labour laws, of the host country. At the same time, under article 38 of the 1961 Vienna Convention on Diplomatic Relations and article 71 of the 1963 Vienna Convention on Consular Relations, the receiving State has a duty to exercise its jurisdiction in such a manner as not to interfere unduly with the performance of the functions of the mission or the consular post.

With respect to articles 13 and 14

The expression «determination» is used to refer not only to the ascertainment or verification of the existence of the rights protected, but also to the evaluation or assessment of the substance, including content, scope and extent, of such rights.

With respect to article 17

The expression «commercial transaction» includes investment matters.

With respect to article 19

The expression «entity» in subparagraph (c) means the State as an independent legal personality, a constituent unit of a federal State, a subdivision of a State, an agency or instrumentality of a State or other entity, which enjoys independent legal personality.

The words «property that has a connection with the entity» in subparagraph (c) are to be understood as broader than ownership or possession.

Article 19 does not prejudice the question of

om gjennomskjæring i situasjoner der et statlig selskap bevisst har gitt en feilaktig fremstilling av sin økonomi eller i ettertid har redusert sine aktiva for å unngå å innfri et krav, eller andre, liknende forhold.

Med hensyn til artikkel 11

Når det i artikkel 11 nr. 2 bokstav d) vises til arbeidsgiverstatens «sikkerhetsinteresser», er dette gjort først og fremst med henblikk på den nasjonale sikkerhet og sikkerheten ved diplomatiske og konsulære stasjoner.

I henhold til artikkel 41 i Wien-konvensjonen om diplomatisk samkvem fra 1961 og artikkel 55 i Wien-konvensjonen om konsulært samkvem fra 1963 plikter enhver person som er nevnt i disse artiklene, å respektere vertslandets lover og bestemmelser, herunder arbeiderlovgivningen. Samtidig plikter mottakerstaten, i henhold til artikkel 38 i Wien-konvensjonen om diplomatisk samkvem fra 1961 og artikkel 71 i Wien-konvensjonen om konsulært samkvem fra 1963, å utøve jurisdiksjon på en slik måte at det ikke utilbørlig innvirker på den diplomatiske eller konsulære stasjonens arbeid.

Med hensyn til artikkel 13 og 14

Med uttrykket «fastlegging» menes ikke bare å forvise seg om eller verifisere at de beskyttede rettigheter faktisk eksisterer, men også å vurdere eller analysere disse rettighetenes substans, herunder innhold, virkeområde og omfang.

Med hensyn til artikkel 17

Uttrykket «forretningstransaksjon» omfatter investeringssaker.

Med hensyn til artikkel 19

Med uttrykket «enhet» i bokstav c) menes staten som et selvstendig rettssubjekt, en forbundsstats delstat, en stats regionale eller lokale forvaltningsmyndighet eller en stats eller annen enhets etat eller organ som har status som selvstendig rettssubjekt.

Uttrykket «eiendom som har tilknytning til enheten» i bokstav c) skal tolkes videre enn eierskap eller besittelse.

Artikkel 19 foregriper ikke spørsmålet om gjennomskjæring i situasjoner der et statlig sel-

«piercing the corporate veil», questions relating to a situation where a State entity has deliberately misrepresented its financial position or subsequently reduced its assets to avoid satisfying a claim, or other related issues.

skap bevisst har gitt en feilaktig fremstilling av sin økonomi eller i ettertid har redusert sine aktiva for å unngå å innfri et krav, eller andre, liknende forhold.

